

HET SMIDJE

EN

HET BAKKERTJE

DOOR · JOH · BREEVOORT

· NIJKERK ·

G · F · CALLENBACH ·

HET SMIDJE EN HET BAKKERTJE

DOOR

JOHANNA BREEVOORT

GEÏLLUSTREERD DOOR HENK POEDER

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

I. LEVE DE WATERGEUS!

Heisa, dat was me daar 'n drukte in het kleine Rotterdam op den 2den April 1572!

De trommelslager De Vos, van de schutterij, in zijn veelkleurige uniform met zijn zwierigen hoed op, sloeg de stokken op het kalfsveld, van rommerdebom, van rommerdebom, van rommerdebom, en de jeugd tippelde lachend en zingend mee op de maat van de trommel.

Slaet opten trommele, van dirredomdeyne,
Slaet opten trommele, van dirredomdoes.

Tamboer Vos zelf lachte niet. Hij moest de trommel slaan, onverschillig of hij wilde of niet.

De vrouwen hingen over de onderdeur, Pieter de schoenlapper klom uit zijn pothuis en Teunis Rekhals liep uit zijn winkel en de bierbrouwers, de leerlooiers, de timmerlui en wat voor nijver handwerkvolk Rotterdam al niet bevatte, lieten hun werk in den steek om te luisteren naar de proclamatie, die der stede omroeper telkens na een langen roffel aflas van een papier: „Heeren Burgemeesters en Schepenen maken aan de Burgerij bekend dat zijn genade de Graaf van Bossu, Stadhouders van den Koning van Spanje, met zijn troepen naar Maaslandsluis is getrokken om Den Briel aan de piraten te ontrukken. Zijn genade de Graaf verlangt dat er honderd man en eenige zoetelaars met leeftocht zullen gezonden worden. Zij die daartoe genegen zijn kunnen zich op het Stadhuys aanmelden.

Mede gelasten Burgemeesters en Schepenen dat de burgers aan de poorten en op het havenhoofd goede wacht zullen houden, opdat de piraten onze goede stad niet zullen overrompelen. Burgers van Rotterdam, behoudt de stad voor den Koning. Zegt het voort!"

Weer een stevige roffel, voort schrijdt de trommelslager met de jeugd achter zich.

Slaet opten trommele, van dirredomdeyne,
Slaet opten trommele, van dirredomdoes.

Maar de menschen, die de proclamatie hadden aangehoord, zongen of lachten niet. Evenmin als Vos de tamboer. 't Was een kwaad ding, je werk te moeten laten staan en de wacht tegen de piraten betrekken. Met je zwaard en je ponjaard en je stadshellebaard bij de poort te moeten waken, dat de Watergeuzen niet uit Den Briel in Rotterdam kwamen. Veel liever vochten de menschen tegen de Spanjaarden, die zooveel belasting opslokten en andersdenkenden zoo wreed vervolgden. Wat had een Hollander met een Spanjaard te maken! O ja, Filips II was Hollands Overheer en Bossu de Stadhouder, doch het Hollandsche volk mocht veel liever den Prins van Oranje, voor wien Bossu als Stadhouder in de plaats gekomen was, Oranje, die de Nederlanden van de afschuwelijke heerschappij verlossen wilde.

„Ja, er is niets aan te doen,” sprak Zwart-Jan, de smid van de Kipstraat, tegen Essais de Lindt, een deftige brouwer. „Ik zal mijn vuur moeten dooven en mijn scutrok (schuttersmantel) aan moeten trekken.”

„Je hebt gelijk, buur,” antwoordde de brouwer, „maar vraag je of ik het zoo verschrikkelijk zou vinden als de Watergeus hier in Rotterdam zou komen, dan zeg ik neen, hoor. Beter Watergeus dan Spaansch.”

„Gij hebt in uw familie ondervinding,” viel doove

Jan, de schoenmaker, De Lindt bij, „uw moeder is indertijd, beschuldigd van Wederdooperij, in een zak verdronken. Dat weet elk in Rotterdam.”

„Zoo is het,” antwoordde Essais de Lindt. „Gelukkig is onze overheid zelden met vuur en zwaard tegen de ketters opgetreden.”

„Dan zou de Schepenkamer het druk gehad hebben,” antwoordde Zwart-Jan. „Want wij, Rotterdammers, moeten niets hebben van ketterjagerij. Maar kom, ik ga bij moeder de vrouw een slok bier halen en dan vooruit naar de poort. Maar of ik tegen de Watergeuzen vechten zal! Dat zit nog. Heisa, Henrick, waar zit je, jongen?”

De smid keek in de smidse. Nergens een Henrick te zien. Nu de blaasbalg stil stond, smeulde ook het vuur. Jan de smid behoefde het niet op te porren. Liggen wat ligt. Het nieuwe valhek van de Oostpoort kwam niet klaar. Jammer genoeg. Zijnentwege zette de Vroedschap de poorten wijd open.

In de groote holle keuken vond hij moeder de vrouw niet. Zij stond met haar groote fladdermuts op en wollen jak aan, te praten op het bruggetje over de Kipsloot.

„Die vrouwen, die vrouwen,” morde Jan de smid. Hij schonk zich zelf een kroes bier in, nam vervolgens een emmer, schepte water uit de sloot en begon zich flink te wasschen, zoodat het zeepsop zijn heele hoofd beschuimde.

Zie zoo, een bonte dwaal hing daar wel over een lat. Nu zag Zwart-Jan er niet roetzwart, maar blank en frisch en vroolijk uit met zijn fonkelende, bruine oogen en lachenden mond. Eigenlijk vond hij 't wel leuk eens uit te vliegen en zijn werk te laten liggen.

In de straten golfde nu een menigte volks op en neer.

Gisteravond 1 April 1572 had het gerucht zich ver-

spreid, dat de Watergeuzen voor Den Briel waren gekomen. De Watergeuzen, dat kloeke volk van de zee, dat wraak zwoer aan alle Spanjaarden om het onschuldig bloed, dat die vreemden vergoten hadden. De straatjongens kenden de liedjes wel, vol spot over de paters, die zoo lekker aten en dronken, dat het een spreekwoord werd: Je eet als een paap. Zij zongen vroolijk het:

Vive le Geux, wilt christelyk leven,
 Vive le Geux, houdt fraeyen moed,
 Vive le Geux, God hoede u voor sneven,
 Vive le Geux, edel christenbloet.

Er waren brutale kapers onder de Watergeuzen. Echte piraten. Maar 't volk zong de Geuzenliedjes toch. De Magistraat ging er niet tegen in. Trouwens, kon iemand de baldadige, roezemoerige Rotterdamsche jeugd den mond snoeren? Dan mocht de grootste helft der jongens wel op het schavot komen of ginds in de gevangenis Treurenberg. En daarom zongen ze ook nu, terwijl de Vroedschap gebod de poorten te sluiten:

Ik hope dat de tijd noch comen zal
 Dat men zal roepen overal
 Eendrachtich voor een leus
 Als Breederode met blijde geschal
 Vive, vive le Geux.

Doch in de Vroedschapskamer op het Stadhuis zongen de achtbare heeren der Regeering niet. Zij luisterden met ernstige gezichten naar Pieter van Werken, een jonkman van achttien jaar, die vertelde wat hij gezien en gehoord had en van plan was. Reeds gisteravond hadden zij Pieter naar Den Haag gezonden, waar Bossu toefde, die uit Utrecht opgerukt was. De Vroed-

schap stelde er prijs op, dat Rotterdam Bossu het eerst verwittigen zou van de stoute onderneming der Watergeuzen. Jammer, dat Bossu reeds opgerukt was tegen dat ruwe rebellenvolk.

Nu vertelde Pieter, dat hij bij het terugkomen getracht had iets meer te weten te komen, hij hoorde dat Schiedam in rep en roer verkeerde.

Twee mannen waren te paard naar Maaslandsluis gereden en kwamen terug met de boodschap: Bossu vroeg om honderd man en eenige zoetelaars (verkoopers van levensmiddelen). Nu liepen de trommelslagers met de proclamatie door de straten en hier hoorden de Heeren, dat Pieter op zich nam de bakens uit de Maas weg te nemen, opdat de rebellen, wanneer zij wilden wegzeilen, den goeden weg zouden verliezen en op de menigvuldige zandplaten in de Maas zouden stooten.

Dat vond iedereen een prachtig plan. Maar hij kon 't niet alleen. Zouden er schippers of bootsgezellen te vinden zijn, die Pieter wilden helpen?

Pieter beweerde niet bang te zijn, toch klopte zijn hart wel, terwijl hij de hooge stoep van het Stadhuis afdaalde. Willem Korsten, de veerman, zou 't schippersvolk wel opruien om hem niet te helpen.

Juist kwamen de trommelslagers terug van hun tocht en de Joelende schooljeugd brulde achter hen aan:

Slaet opten trommele, van dirredomdeyne,
Slaet opten trommele, van dirredomdoes,
Slaet opten trommele, van dirredomdeyne,
Vive le Geux is nu de loes.

„Een mooi vooruitzicht,” morde Pieter wrevelig. 't Leek wel of de stad reeds Geusch was. Gelukkig, 't waren maar straatjongens. Kijk, die Henrick, dat ketterjong, dat bij Zwart-Jan in de smederij werkte,

stond vooraan en zwaaide zoowaar met een lap Oranje.

Net wou Pieter den rakker ¹⁾ van den Baljuw op dien kleinen schavuit opmerkzaam maken, toen er op de Hoogstraat rumoer ontstond. Een groepje Spaansche soldaten draafde aan op hun vurige paardjes, 't volk moest op zij of 't raakte onder de paardenhoeven; dreigende oogen staarden de vreemdelingen aan. Wat kwamen die doen in het vredige Rotterdam, dat liefst zoo hard mogelijk werkte en voorts met rust gelaten wilde worden? De ruiters hielden stil voor het Stadhuis, stegen af en wierpen achteloos de teugels toe aan enkele burgers, die nieuwsgierig voor het Stadhuis samenschoolden.

Ook Henrick ving een teugel op. Hij vond 't leuk zoo'n vurig paardje vast te mogen houden, al behoorde het ook aan de gehate Spanjaarden. Henrick was dol op paarden. Zijn baas, de smid, besloeg er vele, hij kende ieder dier, welks pooten hij ophief en vastbond om beslagen te worden, bij den naam en hij vond er vermaak in, zoogenaamd om te probeeren, werkelijk uit plezier langs de Kipsloot heen te draven op den rug van zoo'n edel dier, al liep hij door dat spelletje menige oorvijs op van den baas.

Nu streelde Henrick als een die met paarden gewend is den kop van het mooie beestje, klopte op zijn hals en voerde het stukjes roggebrood van een boterham, zoeven bij de vrouwe uit de kast gedieft. Zij praatte immers op de brug en kon haar hongerigen kostganger dus niets geven.

De ruiters traden ter raadzale in. Burgemeester Schilperoort en de pensionaris Mathijs Barck spraken beurtelings met de Spanjaarden. Hun luide stemmen weerklonken tot buiten, waar 't volk zich nu om de paarden heengroepede.

Henrick's oogen straalden van plezier over het paardje

¹⁾ Knecht.

dat hij vasthield. De anderen kregen moeite met de vurige dravers. Henrick volstrekt niet en hij dacht er aan hoe blij hij zou wezen zelf zoo'n edel dier te bezitten en . . . . er op los te kunnen vliegen tegen de Spanjaarden.

Terwijl hij den blaasbalg trok, zong hij vaak het liedje :

De Prins van Oranje is te velde gekomen,
Vive le Geus.

Gij papen, gij apen, gij moogt wel schromen,
Vive le Geus.

O, met den Prins te velde te kunnen gaan, vol fieren moed! Den Prins van Oranje, dien zijn baas zoo vurig aanhing.

Een oogenblik flitste een felle gedachte door zijn hoofd. Op 't paard te springen, er op weg te hollen naar de Watergeuzen toe, naar Den Briel.

Juist steigerde het dier even. Denken en doen was één voor den knaap. Hij sprong op het paard. „Ruimte!” riep hij bevelend, „op zij! Zien jullie niet dat de eene hoof los zit? 'k Zal 'm even helpen bij mijn baas, zóó terug!”

Vóór de verbaasde rakker van den Baljuw, vóór iemand eigenlijk goed besepte dat Henrick er met een Spaansch paard van door ging, draafde Henrick de Hoogstraat af. Maar hij galoppeerde den verkeerden kant uit. Niet die van de Oostpoort, doch naar de zijde van de Schiedamsche poort, die aan 't einde van de Zoetensteeg stond. Het was een smal bruggetje, waarover Henrick draafde en de poortwachter vroeg grommend wat Henrick buiten moest doen. Hij had in last de poort gesloten te houden.

„Zie je dan niet, ezel,” riep Henrick brutaalweg, „dat ik een paard van jonker Van Spangen naar het kasteel moet brengen?”

„Ezel,” bromde de man boos. „Kan ik aan den kop van dat dier zien, dat het van den Jonker Van Spangen is? Ik dacht trouwens dat de heele familie naar Brabant vertrokken was!”

„Kan daarom de jonkheer nog niet eens op zijn slot komen kijken?” vroeg Henrick uit de hoogte. „Toe dan, poortwachtertje, het beestje gaat springen.”

Inderdaad steigerde het paard geweldig en de poortwachter, bang voor een trap, opende fluks de zware deur. Voetgangers konden wel over het bruggetje heen. Hij vermoedde vaag, dat er iets zat achter Henrick's tocht, doch verder vragen lustte hem niet. Huibert, zelf Prinsgezind, hield van Henrick.

Henrick lachte in zijn vuist, toen hij cordaat het smalle weggetje betrad over het water. Doch alras op den Binnenweg tusschen de stille weiden gaf hij het beestje er duchtig van langs. Hij dacht er niet aan naar het kasteel Spangen te galopperen, trouwens het slot stond onbewoond. Maar door Delfshaven en Schiedam wilde hij op zoek naar de Watergeuzen.

Naar die vermete bende joeg zijn hart. Was het omdat Zwart-Jan eens gezegd had: „Jongen, 't kan best beuren dat jouw vader als hij nog leeft ook een Watergeus is. Want bij deze bende voegt zich een iegelijk die verdrukt, gejaagd en beroofd werd door den Spanjaard.”

Zijn vader! Henrick kon zich zijn vader nog heel goed herinneren. Een lange, magere man, met groote, droeve oogen, fijne witte handen. Eens woonde hij met zijn ouders te Antwerpen. Vader dreef een boekhandel.

Opeens kon Henrick niet meer aan het verleden denken, de weg werd modderig en slecht en hij had heel zijn hersenstel noodig om van den Binnenweg naar den Westzeedijk te komen. Want hij bedacht zich plots, dat er wel Watergeuzen in de Maas konden

liggen, en van den Westzeedijk kon je kijken over de rivier.

Neen, 't ging toch niet door dat vochtige veenland. Dan maar liever op De Kolk aan en zoo naar de haven toe, ginds naar den molen.

Terwijl Henrick op zijn paardje de onbekende toekomst tegen draafde, zat zijn broertje Johannes, het bakkertje, in de groote bakkerij „Den gloelenden Oven” op een meelzak en rustte even.

De vuren, met spaanders gestookt, laiden hoog op tusschen de steenen ovens, waarin alweer brood te bakken lag. Wel, wel, het eene baksel na het andere, zoo ging het reeds een dag en nacht door. Want de zoetelaars, die naar Bossu's benden heengingen, moesten

brood meebrengen, veel brood, behalve bier en wijn.

„Eet zelf een bol,” zei de bakker, terwijl hij de ovendeur toesloeg. „Je zult wel honger hebben, jong.”

Johannes verzette zijn witte bakkersmuts en droogde daarna zijn bezweete handen af aan zijn blank schootsvel.

Eten, o neen, veel te moe. Veel liever ging hij slapen, ginds in de bedstee onder de trap. Maar vóór de zoetelaars het benodigde brood bijeen hadden kon er geen sprake zijn van rusten.

Gelukkig, de laatste platen vol mooie, blanke bollen lagen nu in den oven. Nog een half uur, dan droeg hij met den bakker de laatste korven naar het Stadhuis, waar 't brood gewogen en betaald werd. Het wegen ging precies toe, te licht brood werd verbeurd verklaard en aan de armen gegeven.

„Ik gunde het brood liever aan de Geuzen dan aan die vermalediede Spanjaarden, meester,” zei Johannes plots.

Bakker Jan keek op. „Jongen, wees voorzichtig,” vermaande hij. „Een koopman moet van alle menschen eten.”

„Je was waard onder den Blauen toren gebracht te worden,” klonk een kwaadaardige stem, die behoorde aan Pieter van Werken, den jonkman, op last der Vroedschap naar de bakkerij gekomen om te vragen of het brood nog niet gaar was.

„Onder den Blauen toren gesloten te worden,” herhaalde de bakker wrevelig. „'t Zou de eerste maal wel zijn, dat Rotterdam's Vroedschap kinderen voor een kettergericht riep. Laat naar je kijken, jongeheer.”

„Ik kom zeggen, dat er nog meer brood gebakken moet worden,” sprak Pieter van Werken, net alsof hij den bakker had verstaan noch begrepen. „Er komen morgen op Goeden Vrijdag acht vendelen Spaansche soldaten, het Lombardsche regiment, in de stad. Wij moeten hen op alle manieren van dienst zijn en zorgen

dat ze nog op denzelfden dag tot Vlaardingen kunnen doorreizen. Zij komen van Utrecht."

„Zoo, het doet me groot plezier," zei de bakker, en zachtjes mompelde hij: „Maar nou lieg ik. Zeg aan de Vroedschap dat ik bakken zal wat ik kan, maar de ovens zijn geen brooden, ik kan die niet grooter maken dan zij zijn. En de Rotterdammers moeten ook eten, zij verlangen met Paschen Paaschbollen op tafel."

Op dit oogenblik stormde de vrouw van Zwart-Jan den smallen winkel, die je in de bakkerij niet overzien kon, binnen.

„Meester, meester," riep zij zoo hard zij kon, „meester Jan, Henrick is er van door op een paard van een Spanjaard. Ik kom vragen of Johannes weet waarheen hij gaan wilde."

Net was Johannes opgestaan om de broodbollen te keeren. Hij liet den oven open, stond op het trapje, dat naar den winkel voerde, met groote angstige oogen.

„Is Henrick weg?"

„Wist jij er iets van, bakkertje?" vroeg de smidsvrouw. Zij voelde echt meelijden met het kleine, verschrikte ventje.

„Nee, vrouw Jan," antwoordde hij oprecht. „Maar Henrick heeft altijd gezegd, dat hij naar de Watergeuzen wou."

„Die rakker, die rakker," jammerde de smidsvrouw. „Als mijn baas nu maar het paard niet behoeft te betalen."

Weg liep zij weer naar de Oostpoort, om Zwart-Jan, die dienst had bij de Oostpoort, het nieuws mede te deelen, zoeven bij het stadhuis vernomen.

Bakker Dominicus hield Pieter van Werken, die tintelde om weg te komen, aan den praat. Hij moest alles weten en Pieter begreep wel waarom. Dien vervolgden Henrick tijd geven om te ontkomen, jawel!

Doch hij moest antwoorden, kon niet loskomen van

dien langdradigen bakker, zoo onbegrijpelijk en bot om de nieuwe bestelling in ontvangst te nemen.

Intusschen stond Johannes in de bakkerij. De angst-tranen liepen over zijn gezicht, wit bestoven door 't meel.

Henrick naar de Watergeuzen. Zij zouden hem achtervolgen. De Spanjaarden zouden vechten met de Watergeuzen, vast en zeker. Henrick kon ook wel doodgeslagen worden.

O, hij haatte dat Spaansche gebroed en Pieter van Werken ook.

O, welk een geweld hadden de Spanjaarden zijn lieve moeder aangedaan. Johannes herinnerde het zich nog fel. Zij stond achter in den boekwinkel en verkocht een Bijbel aan den man, die dagelijks bij hen over huis kwam, zich voordeed als vaders vriend, heilbegeerig naar „de neye leere”. Een Capucijner, die de Roomsche kerk verfoeien ging. Het gluiperige, valsche gezicht van dien verrader stond in het geheugen van de twee jongens gebrand. Vader vertrouwde hem ook niet ten volle, doch de huichelaar bepraatte moeder om hem een Bijbel te verkoopen, terwijl vader zich ver buiten Antwerpen bevond om Bijbels te verspreiden.

Toen gebeurde het vreeselijke. De valschaard liep het huis uit, riep de rakkers van den Baljuw, die buiten op wacht hadden gestaan en die arme, lieve moeder werd gebonden met touwen, ondanks haar gejammer meegesleurd uit het huis.

„M'n jongens, m'n jongens! O, laat mij hen toch even kussen!” Met stokslagen dreven die onverlaten moeder weg. Henrick, die een der rakkers was aangevlogen, lag door een fellen stokslag getroffen bewusteloos op den grond.

„Jongen, sleep je broertje er uit, maak dat je weg komt,” had de soldaat, die voor de deur het huis bewaakte, tot Johannes gezegd. „Ik heb meelij met

jullie. Als je blijft, zetten zij je beiden in een klooster."

O, die krankzinnige angst van Johannes, dat zij in zoo'n klooster zouden worden gebracht. Henrick, bijgekomen, was opgestaan, wild van woede en smart. Een schipper, die vader altijd van Bijbels voorzag, had de jongens ontmoet, van de ellende vernomen en hen in zijn schuit gebracht.

Nooit, nooit zagen zij vader weer. Antwerpsche schippers wisten niets van moeder te vertellen. Natuurlijk was zij als verspreidster van Bijbels ter dood gebracht, levend begraven of verdronken in een zak!

Na veel zwerven waren de jongens in Rotterdam terecht gekomen. Johannes bij bakker Dominicus en Henrick bij den smid Zwart-Jan. Henrick haatte al wat Spaansch was met heel zijn ziel. O, die felle, vurige Henrick.

Nu draafde hij naar de Watergeuzen heen. Als hij maar niet opgevangen werd om gemarteld en gedood

te worden net als moeder. Henrick kon wel verdrinken in het woelige water!

Opeens kwam bakker Dominicus de bakkerij ingestoven.

„Hannes, lummel, ruik je dan niet dat de bollen branden?”

„O, meester, meester,” jammerde Johannes verschrikt, „ik dacht over mijn broertje, die wegreed op dat Spaansche paard.”

Paschen is de hoogtijd der Roomschen. Wie zijn Paschen niet houdt is geen ernstig Christen, zei pastoor Duyfhuis, evenals alle pastoors na hem. Rotterdam had evenwel het Roomsche Paschen niet gehouden en pastoor Duyfhuis preekte zijn sermoenen voor een bijna leege kerk. Want heel velen wilden niets meer weten van de Roomsche ceremoniën, zij hielden in 't verborgen samenkomsten en vierden daar het Heilig Avondmaal. En nog veel meer menschen bleven Roomsch uit gewoonte, liepen eventjes de kerk in om hun plicht te vervullen en drentelden verder in deze bewogen, onrustige dagen langs de straten om de nieuwtjes op te vangen. Het volk liep over de Hoogstraat, den Visschersdijk langs de Maas. Berooide zoetelaars vertelden woedend, dat Bossu teruggedreven was, toen hij Den Briel wou heroveren.

Prinsgezinden lachten en prezen den trouwen Meeuwis-zoon, die het Nieuwelandsche sluisje had opengehakt, zoodat de polders onderliepen.

't Volk verdrong zich om ieder man, die een nieuwtje wist te vertellen en wat gebeurde er veel, nu de piraten den Maasmond beheerschten!

Bossu moest zijn schepen in de Bornisse terugtrekken. Maar vóór de bevelhebber de Spaansche schepen bereikte, hadden de Watergeuzen die in brand gestoken, de knetterende, laaiende vlammen begroetten den Land-

voogd. Bossu's aftocht was een vlucht geworden. In groote wanorde trokken de troepen over Putten en Beierland naar het eiland van Dordt. Bossu's plan bij Spijkenisse over de Maas te gaan om over Poortugaal Rotterdam te bereiken, werd verijdeld, want de Watergeuzen hadden alle veren aan de Maas bezet.

De zoetelaars waren er nog doorgeslipt. Zij vertelden de Watergeuzen, dat zij Prinsgezinde inwoners van Rotterdam waren. De Watergeuzen hadden al hun proviand onderschept; brood, boter, kaas en bier op hun eigen schepen overgeladen en die der zoetelaars in brand gestoken.

Bakker Dominicus, die met Johannes ook een kuiertje door de stad deed, wreef vergenoegd de handen.

„Zie zoo, Johannes, de Spanjaarden smullen dus niet van ons met inspanning gebakken brood.”

Zwart-Jan, Govert, Rijk en Jacob, alle vier smeden, die in een groepje om Rijn den lakenkooper en Derck Mathijs den molenaar stonden, lachten om Dominicus' woorden.

Fluisterend spraken zij onder elkaar over de stad Dordt, die Bossu en zijn benden niet binnengelaten had.

„Zij hebben groot gelijk,” vond Jozua Baltens, de brouwer, die na de smeden op de anderen toekwam. „Groot gelijk.”

Zij praatten wel niet zoo luidop, dat anderen het hooren konden; een gedeelte van de Vroedschap ijverde sterk voor den Koning, zelfs een groot gedeelte, en zij waren nu eenmaal geen straatjongens, op wie de Overheid weinig vat kon krijgen, wier brutale mond niet te snoeren viel.

In de Schepenkamer van het Stadhuis vergadert ook op tweeden Paaschdag de Vroedschap alweer. Zij zitten daar niet gemakkelijk. Want als de Watergeuzen, dat schuimende, roovende kapervolk van den Prins, hier komen, kunnen de meeste schepenen hun biezen

pakken. De burgerij is op de hand der Watergeuzen, zij blijft nu rustig, omdat de Overheid altijd zacht en gematigd heeft geregeerd en zelden iemand om het geloof heeft laten doodden.

Maar wat zal 't zijn als dat opgewonden Prinsgezinde troepje verschijnt?

Johannes, het bakkertje, stond maar stil te luisteren naar de groote menschen, bedroefd en angstig. Hij miste zijn broertje Henrick zoo en verkeerde in angst over diens leven. Hij draafde heen op dat paardje, o wie weet lag hij reeds lang in een donker kot, gepakt door de Spanjaarden, die nu Delfshaven en Schiedam bezetten. Vanmiddag zat hij troosteloos te kijken in het huis van Zwart-Jan, diens goede vrouw huilde over Henrick's vlucht. Zij hield zooveel van den vluggen, vroolijken jongen.

O, zie je, daar had je Pieter van Werken, den vijand van alle Prinsgezinden. Wat sloofde hij zich uit om der Vroedschap diensten te bewijzen. Wat loopt hij hard, zeker een nieuwtje.

Of 't een nieuwtje was? Nauwelijks verdween Pieter achter de deuren van het Stadhuis of anderen kwamen en verkondigden de tijding:

„De piraten hebben Delfshaven ingenomen!”

Dat wekte een schok van ontroering door het druk redeneerende volk in de Rotterdamsche straten.

De Watergeuzen hebben Den Briel ingenomen! Nu, Den Briel lag ver genoeg weg! Maar Delfshaven! Nu konden de piraten elk oogenblik in Rotterdam verwacht worden! Van de Maaszijde of door de Schiedamsche poort!

„Wij versterken de poorten tegen de Watergeuzen niet!” riep Zwart-Jan stoutmoedig.

Bakker Dominicus stootte hem aan. „Jan, hou je mond. Bossu is nog in de buurt en de Vroedschap is op negen leden na tegen den Prins. Laten wij de

poorten flink versterken, dan houden wij er den Spanjaard ook uit."

Dominicus sprak zacht, doch Jan verstond het wel. Hij voelde zich te opgewonden om langer onder het volk te blijven, dan zou hij malle dingen zeggen of doen. Huis-toe dus!

Doch van naar huis gaan kwam nog niet veel.

Daar verschenen de trommelslagers weer onder de pui van het Stadhuis, alle Gildemeesters werden opgeroepen ijlings te vergaderen op het Stadhuis, de schutterij moest in de wapenen komen, wie weet verschenen nog dezen nacht de Watergeuzen niet voor Rotterdam.

Dat werd een rumoerige vergadering laat in den Paaschavond bij het zachte licht van de vele kaarsen, dat over de opgewonden gezichten van schepenen, burgemeesters en hoofdlieden van de Gilden scheen.

Burgemeester Schilperoort sprak de verwachting uit, dat de burgerij trouw zou blijven aan den wettigen landsvorst en zijn stadhouder, dat zij dag en nacht bij de poorten door hun schutterij de wacht zouden laten betrekken.

Zwart-Jan zag een glimlachje op het vriendelijke gelaat van burgemeester De Roos. Ja, ja, hij wist het wel, van alle drie de burgemeesters voelde De Roos het meest voor den Prins van Oranje!

Nu nam der stede pensionaris het woord. De gildebroeders zouden met allen spoed zich beijveren om den ouden lagen stadsmuur links van de Oostpoort te sloopen en te vervangen door een hoogen muur, zooals rechts van de poort aan de Maaszijde reeds stond opgetrokken. Het nieuwe valhek voor de Oostpoort, Zaterdag door smid Jan afgeleverd, zou morgenochtend vroeg worden ingehangen.

Burgemeester De Roos stelde voor, dat een hunner met een gedeelte van de schutterij de weilanden buiten de poorten bewaken zou. Aan 't Oosten, bij des Graven

weg, de weiden bij de Rotte en dan den Binnenweg, die naar Delfshaven voerde.

Lang en breed werd over deze voorstellen geredeneerd. Bakker Dominicus moest Zwart-Jan herhaaldelijk op de teenen trappen. „Smid, hou je mond, als Bossu ooit hier komt, bengel jij 't eerst aan de galg.”

Eindelijk werd er eenstemmigheid verkregen, zooals de Vroedschap meende. Doch menig gildemeester knerste met de tanden of mompelde ontevreden: „Niet de Watergeuzen, maar de Spanjaarden blijven buiten de poort.”

II.

BOSSU IN ROTTERDAM.

Paschen drie, Dinsdag na Paschen, werd in Rotterdam steeds als een heiligendag gevierd. Men at, men dronk, men kuierde langs de straten of ging uit naar buiten. In Schoonderloo, bij het Duyfhuis te Crooswijk, in den „Rustwat” onder de schaduw van het kasteel „Honingen” kon men vertier vinden in overvloed. Doch op dezen heiligendag kon niemand „naar buiten” komen. De poorten, betrokken door verdubbelde wachten, bleven gesloten en 't volk drentelde, ongezind tot arbeiden, langs de wegen, opgewonden besprekend de gebeurtenissen van den dag. In de herberg „De Valk” bij de Oostpoort, „Het Lam” bij het stadhuis en wie weet waar nog meer, dronk de burgerij hun groote tinnen kroezen bier leeg. 'n Enkele herbergier tapte brandewijn, dat vreemde scherpe goedje, dat je zoo veel spoediger dronken maakte dan wijn of bier, welks kracht nog slechts weinigen kenden.

Bij de Oostpoort vooral trok het aantal nieuwsgierigen zich saam op het gerucht, dat de benden van Bossu Rotterdam naderden.

„We laten hier geen Spaansche troepen in,” be-
weerde Zwart-Jan woedend. Hij fluisterde niet meer,
doch riep het zoo luide, dat zijn stem door de om-
standers goed gehoord werd.

„De troepen willen waarschijnlijk slechts doortrekken,
Zwart-Jan,” viel burgemeester Schilperoort in.

„Waarom er dóór, heer burgemeester?” vroeg Zwart-

Jan, stoutmoedig. „Laat de Stadhouders troepen om
Rotterdam heenleiden.”

„Vertel jij dan maar langs welken weg, vriendje,”
antwoordde Schilperoort met zachtheid. Het was ge-
raden het opgewonden volk te vriend te houden.

„Langs de Maas, voorbij Delfshaven!” riep een
spotvogel.

't Volk lachte, doch aller aandacht spande zich plots
op den Oostzeedijk. Twee ruiters draafden aan, deftige
heeren op vurige paarden. Daar trappelden zij reeds

op de brug, die over de Vest lag tusschen Oostpoort en den Dijk, bespoeld door de Maas.

„Heer Graaf Bossu met zijn kolonel,” zei burgemeester Schilperoort met ontzag, en hij haastte zich door de poort om den heer Stadhouder te begroeten.

„We moesten Bossu er eigenlijk net zoo min inlaten,” vond Zwart-Jan, en de smidsknechts Rijk en Jacob en Govert vielen den gildemeester bij.

„Neen maar, nu is 't uit!” riep apotheker Clinkebel, het Vroedschapslid. „Men kan toch zijn wettigen Stadhouder den toegang niet weigeren.”

Neen, dat kon ook niet, ieder voelde dat. Toch waren het grootendeels dreigende gezichten, die den Stadhouder aanstaarden.

Het Vive le Geus weerklonk niet meer uit de monden der straatjongens, van het „Slaet opten trommele, van dirredomdeyne” wisten zij niet meer. De angst voor het straffe gezicht van Bossu kwam er wel in.

Daar trappelde Bossu met zijn officier henen, naar de herberg „de Zwaen”, waar hij als alle deftige personen deden, logeeren zou. Doch 't volk liep niet mede, bleef turen naar den Dijk, naar de Maas, die glinsterde in het middaglicht, naar de vaartuigen, die van de Lekzijde Rotterdam naderden.

„Wat zijn dat voor schepen?” vroeg bakker Dominicus aan een schipper, die met zijn ruige muts op het hoofd, de oogen met de hand beschuttend voor 't zonnelicht, naar de Maas tuurde.

„Geen Watergeuzen, man, de vlaggen zijn rood, wit, rood gekleurd.”

„'t Zijn Dordtenaers. Wat komen die hier doen op Paschen drie?” schreeuwden de drie smeden.

„Dat zal ik je wel zeggen!” verzekerde Zwart-Jan verwoed. „'t Zijn Dordtsche schepen met Spanjaarden bemand. Haal op de valbrug,” gebod hijforsch den lieden, die buiten de poort de brug voor de Vest be-

waakten. „Geen Watergeuzen, geen Spanjaarden!” In een wip stond de brug hoog overeind opgehaald en was de Oostpoort dubbel gegrendeld.

„Zie je wel, de soldaten ontschepen zich!” riep het volk rumoerig en verontwaardigd. „Zie eens welk een aantal! Let op! 't Is een heel regiment!” Willem Korsten de veerman telde reeds twintig rijen van vijf.

„Het gaat tegen mijn bevel in. Open de poort voor de knechten van onzen landvoogd!” riep burgemeester Schilperoort, teruggekeerd van zijn begroeting in de herberg „de Zwaen”. „Ik schaam me een Rotterdammer te zijn. Wie durft de soldaten van onzen Overheer ingang te weigeren?”

„En ik ben blij, heer burgemeester, dat ik een Rotterdammer ben!” schreeuwde Zwart-Jan overmoedig. „Leve de Watergeus!”

„Leve de Watergeus!” brulde het volk, dat bierkroes en wijnkan op den feestdag niet veel rust gelaten had. „Geen Spaansche bende in Rotterdam, nooit! Nooit!” herhaalde Willem Goudsbloem, die onder Brederode had gediend en wiens broer hier op het schavot het leven liet, gevat als Geuzenspion en boodschapper.

„Geen Spaansche bende in Rotterdam!” Die kreet plantte zich voort tot in de smalste steegjes van Rotterdam. 't Werd al rumoeriger op de straten en voor de Oostpoort verdrong zich het volk, nieuwsgierig om de landing en het aanmarcheeren der Spaansche soldaten te aanschouwen. Wat zagen die krijgers er verfofmaaid en hongerig en gramstorig uit. „Geef ons brood en bier,” eischten zij met hun handen als roepers aan den mond. „Brood en bier verlangen wij!”

't Volk lachte om dien eisch. „Laat de koning van zijn tienden penning zijn soldaten maar te eten geven,” schampten zij door de tralies van het valhek.

„Of van het geld en de goederen der gefolterde martelaren,” voegde Goudsbloem er bij.

Terwijl de menschen raasden, lachten, tierden of zongen, stond Johannes van den bakker eenzaam op een stil plekje aan het einde van de borstwering, die in de Maas afliep, en tuurde naar het zich ontschepende Spaansche volk. In zijn jong hart stormde het. In deze woelige dagen liet de gedachte aan zijn broertje hem geen rust. Waar zwierf Henrick heen? Was hij reeds bij de Watergeuzen of hadden hem de Spanjaarden gepakt? In zijn verbeelding doorleefde hij weer het vreeselijk oogenblik, nu reeds drie jaren geleden, waarop moeder werd weggesleurd. Moeder, zijn lieve moeder. Een groot aantal vrouwen was verdronken in een zak. Och, die lieve moeder, verdronken in 't wilde water. Zijn hart schreide. Weer zag hij den wreeden verrader, vriend van den huize in zijn geestelijk gewaad, en hij kon het verstaan dat Henrick de vuist balde en telkens weer dreigde: „O, als ik dien snoodaard ooit onder mijn handen krijg. Alle Roomsche geestelijken zijn schurken.” „Neen,” beweerde vrouw Dominicus, „pastoor Duyfhuys niet. Dien moest je kennen, Johannes!” Langzaam trok het rumoerige volk ook heen naar het plekje, waar Johannes eerst eenzaam stond en hij ving hun opstandige gesprekken op.

Heer Bossu had de hoofdlieden der schutters en gilden ontboden, hun gevraagd of zij de Spanjaarden wilden inlaten. Hun antwoord luidde van ja. Hoe hadden de gildemeesters dit kunnen zeggen? Zulke huichelaars. Zij willen ons wel verdrijven. Zwart-Jan ook. Maar 't zal niet gaan!

„Zwart-Jan is geen verrader,” sprak opeens het nietige stemmetje van Johannes. „Nooit opent hij de poort. Ik weet het zeker!”

„Waarom belooft hij het dan?” vroeg Goudsbloem fel.

„Uit vrees voor de galg,” verzekerde Johannes, „en al belooft hij het, Zwart-Jan doet het daarom nog niet. Zwart-Jan is Geus in zijn hart!”

Ja, dat was waar. „Kom aan, we zullen Zwart-Jan helpen, hem niet laf alleen laten!” Voort stoof de opgewonden bende burgers heen, langs de borstwering, waarover de kanonnen dreigden, naar de Oostpoort.

Bij de Valkensteeg achter de herberg „de Valk” liepen zij Bossu in hoogst eigen persoon tegen het lijf of liever tegen het paard. Hoog en trotsch zag de Nederlandsche heer, in zooveel opzichten Spaansch geworden, het opgewonden volk aan.

Wat hielp het hem of hij ernstig en plechtig verklaarde, dat de Spanjaarden slechts door Rotterdam zouden trekken; dat burgemeester Schilperoort, die den zwaren poortsleutel in de hand droeg, de Spanjaarden slechts twee aan twee door de poort zal laten, dat zij rechthuis de Hoogstraat af zullen trekken en eer de laatste man de Oostpoort binnen is, de eersten door de Schiedamsche poort Rotterdam weer uit zullen zijn. Omdat het alleen te doen is om de Watergeuzen in Delfshaven aan de landzijde aan te vallen.

Het helpt allemaal niets. Onverrichterzake moet Bossu naar zijn herberg „de Zwaen” terugkeeren, hoe barsch hij spreekt, hoe hoog zijn paard springt, hoe vriendelijk hij overreedt. En het volk blijft schelden en morren, rumoerig zich verzetten tegen de inkomst der Spanjaarden.

De avondklok luidt en in de St. Laurenskerk zingt de pastoor het Vesper. Slechts weinige menschen bevinden zich in die ontzaglijke ruimte, hoog en breed en plechtig. Een nietig hoopje mieren lijkt het wel in de schemerig verlichte kathedraal.

Doch pastoor Duyfhuis, broeder van burgemeester Schilperoort, bidt met heel zijn hart voor zijn geliefde stad, die hij bedreigd ziet door velerlei gevaren. Hij zelf heeft ook niet veel van de Spanjaarden te hopen, want hij haat alle onderdrukking om het geloof. Bovendien is hij getrouwd, wat den priesters verboden is.

Hij heeft nooit de kettters verraden, al weet hij hoe-
velen in stilte God dienen zonder Roomsche ceremoniën.

Na den dienst verlaat de pastoor eenzaam de
parochiekerk. Terwijl de koster de lichten dooft, schrijdt
hij voort over het St. Laurenskerkhof, dan is hij spoedig
thuis bij zijn vrouw en kindertjes, die ook al onrust
voelen, nu heel Rotterdam in rep en roer verkeert.

Het is donker
in de Bagijnen-
straat, waar hij
woont, en heel
stil. Diep in ge-
dachten wandelt
hij voort, pas-
toor kent den
weg, dien hij
iederden dag zoo-
veel malen af-
legt. Plots strui-
kelt hij over
een menschen-
lichaam, hij voelt
het aan de
kleeren.

Met een vuur-
steen ontsteekt
pastoor het
kaarsje dat hij
steeds bij zich draagt: hoe vaak dooft zijn lantaarn
's avonds of 's nachts in den wind, wanneer hij uitgaat
om stervenden het Allerheiligste, het laatste Oliesel, te
brengen.

't Is een jongen, die daar ligt, bewusteloos. Niet
dood gelukkig, hij ademt zekerlijk. Nu ziet pastoor
het goed. Johannes van bakker Dominicus, het zontje
van een Antwerpsche martelares. Pastoor kent het

ventje wel, al zet het kind nooit een voet in de kerk, want iederen morgen bezorgt hij de warme bollen brood bij Quirina, zijn huisvrouw, die iedereen aanziet voor des pastoors huishoudster.

Wacht, hij is dicht bij huis. Even Quirina roepen, die wel weet, hoe hij zoo'n kereltje moet behandelen.

„Quirina, Quirina!” roept pastoor, nadat hij de deur van zijn huis heeft geopend. „Quirina!”

O zie, daar is zij reeds, lief, fijn vrouwtje met haar moederlijk hart. Zij weet alles van Johannes. Vaak vertelde hij haar van het schrikkelijke met moeder. Samen met den pastoor draagt zij Johannes in de keuken, waar het haardvuur nog flikkerende glansen laat spelen op het glimmende koperwerk tegen de witte muren. In den kouden Aprilavond dient een vuurtje nog wel in de holle groote keuken.

't Duurt zoo heel lang niet of Johannes, bijgekomen uit zijn bezwijming, zit sidderend tusschen den pastoor en zijn Quirina op de houten bank bij het vuur en hij vertelt h $\ddot{o}$ e 't kwam dat hij stijf van schrik ter aarde is nedergestort. In den donker wilde hij naar huis gaan, toen in de Bagijnenstraat het licht van een lantaarn in zijn oogen scheen. Een geestelijke vroeg hem den weg naar het Stadhuis, blijkbaar verdwaald en gekomen van buiten. Die stem kende Johannes; herinnerde hem aan den verrader, die moeder in de hand harer beulen overleverde. Onder het antwoorden viel het lantaarnlicht op het gelaat van den vrager. Geen oogenblik kon Johannes twijfelen. Moeders wreede verrader stond voor hem en de schrik deed Johannes bewusteloos neerslaan.

Pastoor Duyfhuis keek Quirina aan. Heeft de inquisitie zijn afgezanten hierheen gezonden? vroegen zijn oogen. Dan is ook ons lot bezegeld.

Zwijgend luisterden zij beiden naar het ontroerende verhaal van Johannes' leed en angst. Moeder dood,

vader weg, Henrick weg. Die booze verrader bedreigde zekerlijk ook hem en allen die van de „nye leere” waren. Johannes krampte zijn vuist samen in smart en woede.

„Ik zou den verrader neêr kunnen slaan met den moker van Zwart-Jan!” riep Johannes, terwijl zijn oogen fonkelden.

„Wreekt uzelfen niet, beminden, maar geeft den toorn plaats,” sprak de pastoor zachtmoedig. „De Heere zal den zondaar oordeelen.”

„Maar heer pastoor, hoe zou 't u smaken als u verdreven werd uit uw huis. En u moest als balling zwerven. En allen die u liefhebben moest u achterlaten. Hoe zou u dat smaken, Eerwaarde?”

Pastoor Duyfhuys rilde. Sprak de kleine jongen profetie uit van 'tgeen hem wachtte, indien dit kind werkelijk een spion van de inquisitie had ontmoet? Indien, wat God verhoede, Bossu plan had zijn Lombardisch vendel bij zich te houden in Rotterdam?

„Lieve jongen,” antwoordde hij met bevende stem, „ik weet niet wat ik dan doen zou. Wel, dat ik God bid mij genade te geven om te zegenen, die mij vloeken en te bidden voor hen, die mij met geweld haten. Zooals onze Heiland deed, Wiens lijden wij in de afgeloopen weken dag aan dag herdachten.”

Henrick, het vurige broertje, zou wild opgestoven zijn bij deze woorden, die nu zonken in het hart van den stillen Johannes.

„Ik wil ook probeeren mijn vijand lief te hebben, Eerwaarde,” sprak hij opstaande. „Laat mij nu naar vrouw Dominicus gaan, want de meester en Zwart-Jan hebben van nacht de wacht aan de Oostpoort.”

„Dan zal ik je thuis brengen, mijn zoon,” drong de pastoor aan.

Hij voelde behoefte aan lucht voor zijn benauwde

ademhaling. 't Leek hem of het gevaar over zijn huis aandreef als een dreigende onweersbui.

Samen traden zij door den kouden Aprilnacht. Van het Marktplein in de verte stegen nog allerlei stemmen op, blijkbaar verdrong zich het volk nog op de Kaasmarkt en de Hoogstraat rondom het Stadhuis.

Even stonden zij stil. Tromgeroffel en klaroengeschal, en dat in den nacht. Blijkbaar trok de schutterij op door de stad.

Zeker naar het logement van Bossu, om daar in „de Zwaan” met den Graaf te spreken.

Vier zware slagen galmden over de stad uit den St. Laurenstoren. De duisternis van den nacht verdikte zich nog, een ure voor het aanbreken van den morgenstond, toen pastoor Duyfhuis, na Johannes bij de ongeruste bakkersvrouw gebracht te hebben, nog even naar het Marktveld heenliep, waar van verre de roode schijn van fakkels hem tegenlichtte.

Kijk, daar stond zijn broer, burgemeester Schilperoort, met burgemeester De Roos te midden van een kring gildemeesters en schutterskapiteins. Pastoor hoorde hun kalm verzekerende stemmen: „De landvoogd heeft op zijn woord van eer als Hollandsch edelman beloofd zijn troepen niet in de stad te zullen leggen. Bij rotten van vijf en twintig met ongeladen roeren, gedoofde lonten en stille trom zullen zij alleen doortrekken. Met handslag en zegel heeft onze landvoogd de overeenkomst bekrachtigd,” zei burgemeester Schilperoort, die 't dichtst bij Duyfhuis stond. „Eer de laatste soldaten door de Oostpoort zijn binnengekomen, treden de eerste er door de Delftsche poorte weer uit.”

De pastoor luisterde ingespannen, tot zijn broer Duyfhuis bij het onzekere licht der walmende toortsen in het oog kreeg.

Een plotselinge inval verhielderde het gelaat van den Spaanschgezinden burgemeester. Zijn broer, de pastoor,

moest het woelige, opgewonden volk, dat daar ginds bij de Oostpoort reeds den geheelen nacht de wacht hield en tierde, toespreken. Hij alleen kon hen bedaren door de beloften van Bossu te herhalen, door het rapaille „met goede ende godtsalighe middelen ende vermaningen tot rust te brengen”. In een oogenblik had Schilperoort zijn broeder den pastoor tot Graaf Bossu gevoerd, om daar de opdracht aan te hooren: „Breng het rapaille tot obedientie (gehoorzaamheid), die zylyuden heurluyder magistraet ende overheit schuldich zijn, volcoemt (volbrengt) mijn bevel met assistentie van de burgemeesters ende raeden der stede”.

Wat kon pastoor Duyfhuis anders doen dan gehoorzamen. Hij wilde ook niet anders. Bestond er naast het Woord Gods grooter vastheid dan de eed en 't zegel van een Hollandsch edelman? Het dagelicht glansde reeds aan den Oostelijken hemel achter de torens van het huis Capelle en Honingen, toen de pastoor, staande op een bierton en aandachtig beluisterd door het opdringende volk, van Bossu's beloften sprak. „Open de poort, burgers, onbevreesd vertrouwend op Bossu's woord, op onzen Landvoogd. Het accoord met de schutters en gildemeesters staat vast en onwrikbaar. Gehoorzaamt Gode door uw Overheid obedientie te verleenen.”

Juist ging de zon stralend en glanzend op boven de Oosterkimme, toen zijne genade de Stadhouder Bossu met zijn kapitein, begeleid door de schutterij met slaande trom, aanreed en ruimte eischte tusschen het altijd nog murmureerende „rapaille”.

Nog eens herhaalde Bossu met luider stem zijn belofte als edelman, burgemeester Schilperoort overhandigde daarop Bossu de sleutels der poort.

Jan Dominicus en smid Zwart-Jan keken dreigend toe. Even voor pastoor Duyfhuis zijn rede begon, waren zij afgelost door de poortwachters van den dag. Zij

hadden zich gehaast thuis hun lastig costuum met hun dagelijksch werkpakje te verwisselen. Doch thuis blijven? Er kon geen sprake van zijn. Even eten bij moeder de vrouw. Zwart-Jan liet de smederij koud, zonder jongen kon hij 't moeilijk stellen en hij had daarbij niets geen zin in 't werken. Dominicus liet Johannes de vuren aanmaken en gelastte zijn vrouw het deeg te kneden.

Doch eer hij zijn plaats aan de poort innam, zag hij Zwart-Jan reeds zwaaien met zijn zwaren voorhamer. „Daar kan ik nog beter mee overweg dan met mijn hellebaard!” schreeuwde hij. „Wie er na den vijf-en-twintigsten man durft inkomen, sla ik regelrecht de hersens in. Ik heb opdracht van heeren Gildemeesters om de krijgsknechten te tellen.”

Bossu hoorde die dreiging en eengrijns overtoog zijn fraai mannelijk gelaat. Of hij zich door zoo'n troep rapaille de wet zou laten stellen?

Met een deftig gebaar gaf hij den sleutel der poort aan burgemeester Schilperoort terug.

„Ik wil dat een der burgervaders de poort persoonlijk opent,” beval hij met een hoofsche buiging.

Het smidje en het bakkertje

Burgemeester Schilperoort nam den sleutel aan met een onwillig gebaar. Wat hem betrof, hij vertrouwde de Spanjaarden noch Bossu voor één duit. Dat deed zijn collega burgemeester De Roos ook niet, die ginds, van een gedeelte der burgerwacht vergezeld, de Delftsche poort ontsluiten zou.

Daar draaien de zware poortdeuren open. Het valhek omhoog. Nu kon Bossu met zijn kapitein naar buiten treden om bevel te geven aan het Lombardisch regiment.

In ernstige spanning kijkt het volk Bossu na. „Beveelt de Stadhouder nu: dooft de lonten, ontlaadt de roeren, in rotten van vijf en twintig bijeen?” vragen zij elkaar. Met moeite weerhouden de poortwachters de menschen tot de brug over de Vest op te dringen.

Geen rotten van vijf en twintig laat Bossu formeeren. Het geheele regiment staat in de houding, in gesloten gelid met opgerold vaandel en stille trom zet zich de troep in beweging.

„Je zult zien, de heele hoop komt er in!” roept bakker Dominicus.

„Dat zullen wij hebben,” antwoordt Zwart-Jan en zwaait reeds zijn hamer, zoodat de menschen achterwaarts wijken. „Ik zal tellen en goed ook.”

„Hou je toch stil,” vermaant Van Rijn, de lakenkooper, „als er nu maar niet meer inkomen dan is afgesproken en de lui gaan er ginds bij den Oppert weer uit, wie heeft er hinder van?”

„Wie er hinder van heeft? Wel, de Watergeuzen in Delfshaven.”

„Leve de Watergeus!” gilt een stem.

Niemand antwoordt! Wie is de dwaas die thans in Bossu's bijzijn voor de Watergeuzen kiest! „Leve de Watergeus!” klinkt het weer van een andere zijde, nu bij de Valk vandaan.

„Leelijke kerel, hou je toet.” Een toernige stem uit

het raam van de herberg de Valk doet het volk opkijken. 't Is vrouw Dominicus, die roept. Zelve heeft zij de warme bollen naar het logement gebracht, zij ziet den schreeuwer aan. 't Is geen Rotterdammer, die kerel met zijn valsche tronie, geen Geus, geen Martinist, geen Gereformeerde, maar stellig een valsche paap.

De Watergeus-schreeuwer kijkt op. Zijn blik boort in dien van het echt Rotterdamsche oprechte wijfje. „Wacht jou,” mompelt hij tusschen de tanden, „jij bent de pleegmoeder van dat ketterjong, denk je soms dat ik het niet weet?” Zijn bovenlijf in monnikspij trekt zich snel terug.

Wie merkt er iets van in het gedrang dat nu ontstaat? Langzaam marcheert het krijgsvolk over de brug. De musketiers in de vóór- en achterhoede. De spiesdragers in het midden, de haakbussenlui ter weerszijden van het regiment. Bossu en zijn kolonel aan het hoofd.

Doch de lonten branden en de roeren zijn geladen en de spiesen blijven geheven, dat is geen weerloos vijf-en-twintigtal, dat telkens de poort zal binnentreden.

Voor de poort houdt Bossu halt. Hij aan de ééne, de kapitein aan de andere zijde van den breedten ingang.

„Met uw verlof, uwe genade,” merkt burgemeester Schilperoort op, „er is beloofd met uitgedoofde lonten, heer Stadhouders.”

„Zij worden gedoofd zoodra de lieden de poort zijn doorgestaan,” antwoordt Bossu barsch. „Rotten van vijf en twintig, doof de lonten . . .”

Vijf, tien, vijftien, twintig, vijf en twintig! Sta!” beval de hoofdman der schutterij. Doch de soldaten stonden niet, regelmatig marcheerden zij door, veertig krijgslieden bevonden zich reeds binnen de poort.

„Sluit de poort, mannen, sluit de poort!” donderde Zwart-Jan, woedend zwaaiend met den voorhamer. „Reeds veertig man kwam binnen. Sluit de poort!”

Met een forsche armbeweging wilde Zwart-Jan den

grendel van het valhek grijpen om dat voor de voeten der opdringende bende te laten neerploffen. Zijn muts viel af. Een sterke arm slingerde den smid achteruit.

't Was Bossu in eigen persoon, zijne genade de Stadhouder zelf, die het neerlaten van het valhek tegenhield.

„De heele bende komt er in!” schreeuwde Zwart-Jan, en als een bliksemschicht plantte die kreet zich voort. „Het heele regiment marcheert binnen.”

„Je liegt, kerels, je liegt!” beet de graaf den opdringenden mannen toe. „Ik ben een edelman!”

„Een edelman, een lage leugenaar, een verrader.”

„Het komt u niet toe 's konings soldaten te tellen als gemeen burger!” riep Bossu.

„Ik ben gildemeester en hellebaardier,” antwoordde Zwart-Jan. „Het tellen is mij bevolen.”

Weer marcheerden er soldaten binnen. Met opgeheven hellebaarden lieten de schutterskapiteins het toe, bang voor een bloedbad.

Onverschrokken protesteerde Zwart-Jan. „Er komen te veel soldaten in!”

„Heer Stadhouder, uwe genade ziet toch dat er reeds veel grooter rotten dan van vijf en twintig binnenkomen. De krijgslieden zijn ook gewapend. 't Is tegen uw eed, uwe genade.”

„De eed, de eed van een Spanjaard!” brult Zwart-Jan.

„Ik ben geen Spanjaard, ik ben een Nederlandsch heer.”

„Een verrader zijt gij! Een verrader!” scheldt de menigte.

Zonder telling, zonder beperking stroomden nu de krijgslieden binnen en de officieren fluisteren van de opgeheven hellebaarden der schutters, die het volk tegenhouden.

Maar heel lang zal toch dat ongehinderd binnen-

rukken niet meer kunnen voortgaan, want het volk briescht van woede. Zie, daar valt de burgerij reeds aan op de krijgslieden die binnen de poort gekomen zijn. Zullen de soldaten zich laten neerslaan met hamer en bijl, houweel en bakkersschop? 't Lijkt er niet naar. Zij laden hun roeren en als het eerste schot valt, lijkt het wel of er een helsche furie losbreekt. 't Wordt een gevecht van man tegen man, waarin zelfs de schutterij onder den voet geloopt wordt door de staag binnenmarcheerende troepen, die het immers winnen moeten van eene ongewapende burgerij?

Met vliegende vaandels en slaande trom dringt het beruchte, alom gevreesde Lombardische regiment binnen en verspreidt zich door de stad. Zij denken niet eens aan den wettelijk voorgeschreven weg: de Hoogstraat op, de Lamsteeg af, langs de Laurenskerk over de Rotte, den Oppert door, de Delftsche poort uit.

„Zij willen den stoel des oorlogs tegen de Watergeuzen hier zetten!” roept Henrich van Blokland, zoon van den brouwer in „Het Hart”. Hij zit op de berre van het raam, dat uitziet op de Hoogstraat. Een zinkroer richt zich op den vermetelen jongen, één knal. Doodelijk gewond stort de knaap neer op straat.

Het gezicht van bloed doet iets als dronkenschap oprijzen in burgerij en krijgsvolk. Woedend storten de burgers zich op de krijgers en deze vuren en slaan en steken en moorden, zoodat de goten langs de huizen rood zien van bloed.

Dicht bij de Lamsteeg dringt het volk samen.

Bossu heeft met „uitgetogen zwaerde en groote toornigheyt” naar Zwart-Jan geslagen. De smid vluchtte en door de krijgslieden opgevangen, sleepen nu de soldaten hem naar 't Mercktveld met den kreet: „Gevierendeld zal hij worden, den onverlaat, die onzen Graaf dorst te weerstaan.”

Vier soldaten zijn reeds van hun paard gesprongen.

Hun paarden zullen straks het lichaam van Zwart-Jan uiteenrukken. Zwart-Jan, stikkend van woede, de aderen in zijn voorhoofd hoog opgezwollen, aan handen en voeten voortgesleept, wordt gestompt door geweerkolven en geschopt.

Dat tooneel kan Dominicus de bakker niet aanzien. Hij is met zijn vrouw op weg naar huis, de bakkerij staat onbeheerd. Johannes alleen bedient de klanten in den winkel. Nu duwt de bakker zijn vrouw op zij en dringt tusschen de menigte, om zijn vriend Zwart-Jan te helpen bevrijden.

„Burgers, ziet gij 't aan dat uw stadgenoot wordt mishandeld?” roept hij fel. Doch ternauwernood hebben de woorden zijn lippen verlaten of hij rolt omver, „doodelijk gequetst”. De slag van een zinkroer trof hem vlak tegen het hart. Schieten gaat niet in de volte, doch slaan des te beter.

De menschen hollen weg, verschrikt, verslagen. Een jammerkreet klinkt op uit straten en stegen, langs slooten.

In doodsnoed verschuilt de burgerij zich achter de gesloten luiken.

Als duivels houden de Spanjaarden nu huis en de Vroedschap verroert geen vin om de rustige burgers tegen den wilden overmoed van de losgelaten bende te beschermen.

Van het Mercktlein stijgt de ontroerende kreet van den gemartelden Zwart-Jan op. Met vier paarden hebben de onverlaten zijn levend lichaam uiteengereten.

III.

JOHANNES EN DE VERRADER.

Terwijl het volk van Bossu, het Lombardische regiment, zooals de historie vermeldt, woedde als een troep uit de hel „bedryvende alomme groote moetwillighheyd”, stond Johannes doodsbleek in den bakkerswinkel aan den Opper in de winkel deur. Meester en vrouw hadden hem op het hart gedrukt het huis niet te verlaten; trouw bleef hij op zijn post, al drong ook hier een angstwekkend krijgsgerucht door. Waren de Spanjaarden toch de poort binnengedrongen? Vermoordden zij de burgers in plaats van rustig door te trekken, zooals Bossu beloofde? Zooeven marcheerde het burgervendel met burgemeester De Roos voorbij naar de Delftsche poort om haar te ontsluiten, zoodra de eerste soldaten deze hadden bereikt. Nieuwsgierig spitste Johannes de ooren in het eerst of hij ook de nadering van het Spaansche krijgsvolk vernam, geen geregeld voortmarcheerend regiment begaf zich op weg naar de poort! Spaansche ruiters draafden aan, vluchtende meisjes en kinderen spraken van moord en verraad, het gegil van vrouwen, vastgebonden en voortgesleept en gejaagd over straat, vervulde de lucht. Waar bleven de meester en de vrouw?

Net wilde Johannes de deur sluiten, toen hij de bakkerin zag op den hoek, de kleederen gescheurd en de muts van het hoofd, nagezet door een Spaansch soldaat.

Eer Johannes precies wist wat hij deed, had hij de broodplank gegrepen en vloog hij op den belager aan, het wit bemeelde gevaarte als een stormram voor zich uit. Zijn snelle beweging trof doel. In zijn felle vervolging gestuit, tuimelde de Spanjaard achterover met het hoofd tegen den muur, bewusteloos.

Doch eer hij tuimelde holden andere Spanjaarden aan langs het St. Laurenskerkhof, die blijkbaar ook de bakkerin nazaten. Johannes wierp zijn plank weg en wilde het huis inrennen. Maar hij zag de deur gesloten, hij begreep dat de vrouw den balk er vóór zou hebben gelegd, en holde door langs het „grootte oude huys van Geurt Wever, den rijken lakenkooper, langs de „slechte burgerhuysen, die alle met riet gedekt waeren”, langs den St. Joris Doelen.

Op de Meent, dat groene stuk weiland, woonde vrouw Janne, de moeder van doove Jan, den schoenmaker. Vrouw Janne zou hem misschien kunnen verstoppen. Doch ook daar groepte Spaansch krijgsvolk saam. Langs het Slijkvaartje snelde hij nu heen tot de stille Delftsche vaart, voorbij de scheepmakerswerven en paardenstallen. Ginds lagen de „raemen”, half water, half land, waarover de lakenwevers hun laken spanden om dat te drogen. In de sloot rondom tot bij de Raampoort vischte Johannes graag. Men ving er „seer schoone visch”. Doch nu dacht de jongen aan geen vischgerai in deze stille buurt. Ginds bij de Delftsche poort woedde een gevecht, hevig en fel.

Hij begreep er alles van. Burgemeester De Roos met het burgervendel verlangde van de Spaansche soldaten, dat zij door de Delftsche poort de stad zouden verlaten en de twist was in strijd ontbrand. Maar hier was ook reeds gevochten, stelde Johannes in ontzetting vast. Het gras lag vertrapt en je zag overal sporen van bloed en lappen van stukgescheurde kleederen.

Daar glinsterde iets in het nog korte gras ter zijde van de Vaart. Johannes bukte. Een ring, een zegelring. Zeker verloren in het gevecht. Nog bekeek hij het gouden sieraad, toen het vechtende volk ginds bij de Hof- en de Delftsche poort zich stadwaarts wendde. Burgers met ontbloot hoofd en gescheurde kleederen holden aan, de Vaart langs. Vos, de trommelslager,

doove Jan, Huibert, de portier van de Schiedamsche poort, met zijn zoon, Pieter Claes, de kuiper. Met schrik en ontzetting zag Johannes het aan hoe zij vielen onder het loopen, getroffen door goedgemikte schoten uit het [doodelijk zinkroer. Johannes wist niet meer wat hij deed van angst. Over 'n leeg erf van

een stopgezette scheepsmakerij holde hij naar de armenlijke houten huisjes van de St. Jacobstraat toe. Ook hem kon een kogel treffen.

Juist wilde hij een laag schuurtje binnensluipen, toen in het kleine deurtje een gedaante verscheen, die hem de oogen van schrik wijd open deed sperren. De ver-

rader van zijn ouders, die hem in den afgeloopen nacht was ontmoet, stond voor hem!

„Zoo vriendje,” grinnikte de geestelijke, „dat is de tweede maal sinds gisteravond, dat ik je ontmoet. Veel genoeg, kereltje. Maar nu moet ik eens een hartig woordje met je spreken, hoor.” Hij pakte Johannes met stevige hand bij den kraag van zijn wit linnen bakkersbuisje.

Doch Johannes verkeerde in geen stemming om zich als zoetekoek in een doosje te laten stoppen. Hij rukte en rukte in zijn woede en angst, het buisje scheurde, de muts fladderde van zijn hoofd. Johannes voelde zich vrij, sprong over balken en ijzers en de sloot, tot hij . . . . opgevangen werd door een bende Spanjaarden, die een man voortsleepten, bijna naakt, bloedend en gewond. Eén, twee, drie! Johannes zag het misschien wel levenlooze lichaam in de sloot ploffen, en nu keerde hun baldadige wreedheid zich tot Johannes, die geen uitweg zag. Een soldaat greep den jongen reeds aan, toen blazend en hijgend de geestelijke, die Johannes hardnekkig had vervolgd, op het terrein verscheen.

„Deze gevangene is van mij!” riep hij bevelend, en o wonder, de bende, die hier te keer ging als een furie, keek met ontzag naar den hijgenden geestelijke, om wiens potsierlijk uiterlijk Johannes nog lachen moest, ondanks zijn netelige omstandigheid.

Maar geen der soldaten lachte. Was deze monnik niet de afgezant van de inquisitie, lid der geestelijke rechtbank?

Zij lieten Johannes in de macht van den monnik, die twee soldaten beval den jongen tot het Predikheerenklooster aan de Hoogstraat te brengen, en stieten verder eerbare burgers voort, ranselend met hun zinkroeren, schreeuwend en zingend.

Geboeid tusschen de twee Spanjaarden, schreed Johannes voort over Rotterdams straten. Op de Hoog-

straat werden de winkels geplunderd, vette waar, brood, boter, kaas en spek lag vertrapt op straat. De winkeliers, door stokslagen bewerkt, verzetten zich niet langer, vrouwen en meisjes worstelden vol wilden angst in de klauwen van de ruwe Spanjaarden. De Baljuw Gerrit van de Meersche trachtte vergeefs met zijn rakkers de Spanjaarden tot orde te vermanen; alles wat de Baljuw doen kon was de lijken der verslagenen naar het St. Laurenskerkhof te laten brengen, opdat zij niet vertrapt zouden worden in deze helsche furie.

Johannes dacht aan de bakkerin. Of zij haar vervolgers ontkomen was? Waar toefde de bakker?

Veel tijd om na te denken had Johannes niet. De monnik porde de soldaten tot snel loopen aan en eer de jongen het wist stond het viertal voor de hooge eiken deuren van het Predikheerenklooster. Op het haastig daverend geklop werd spoedig geopend, de soldaten konden heengaan en wipten ook weg, de hooge stoep af, belust op buit. Johannes bevond zich in de lange hooge gang met wit marmeren vloer en de monnik hield de boei, die Johannes' handen samenknelde, stevig vast.

„Dat ketterjong naar beneden, ik naar boven,“ beval de geestelijke, terwijl hij de boei aan den stevigen deurwachter overgaf. Hij keek Johannes niet meer aan en liep de eiken trap op, zijn fijne witte hand gleed over de donkere, fraai gebeeldhouwde leuning.

Johannes kende den portier heel goed. Iederen dag bracht hij een korf vol brooden aan het Predikheerenklooster. Hij wist zelfs den weg eenigszins in het benedendeel der groote behuizing. Aan den achterkant van het klooster lagen de keukens en daar beneden lagen de vunzige hokken, die zelfs aan weerspannige, gestrafte predikheeren tot gevangenis dienden. Eens had hij die aanschouwd met den portier, die Johannes wel genegen was. Een huivering greep den jongen

aan. Moest hij in dat donkere, vochtige hok, waarin de ratten heen en weer liepen?

„Wat heb jij uitgevoerd, m'n jongen, dat je naar beneden moet?" vroeg de portier meelijdend. „Meege-
daan met het verzet tegen zijne genade heer Bossu? Kun je iets dommers doen?"

„Ik heb niets gedaan, alleen een Spanjaard neer-
geslagen, die de bakkerin achterna zat," antwoordde Johannes stug.

„Arme jongen, noem je dat niets? 'k Wou dat ik je helpen kon!"

Maar de portier kon den knaap niet helpen. Boven sprak de groot-inquisiteur met den prior. Zijn hand beefde toen hij de zware deur van het krot opende.

„Honger laat ik je in geen geval lijden, kereltje," fluisterde hij. „Ik zal je helpen zooveel ik kan."

Terwijl hier beneden Johannes met een kreet vol

afgrijzen de deur achter zich hoorde sluiten, besprak de prior van het Predikheerenklooster met den groot-inquisiteur de zaak van Johannes.

Zijn vader was een berucht ketter, getroffen door een vonnis der inquisitie wegens het verboden verspreiden van Bijbels. Zijn moeder had de gerechte straf voor hare ketterij ontvangen, stierf den dood door verdrinking in een zak. Johannes moest inlichtingen geven over zijn vader, vertellen wie hem naar Rotterdam had gebracht. De jongen kon gewis gewichtige aanduidingen geven omtrent zijn vader.

Onder het spreken van den groot-inquisiteur verduisterden al meer en meer de zonnige oogen van den prior der Predikheeren.

„Ik geloof niet, dat u veel uit den jongen zult kunnen vernemen, Hoogerwaarde. De naam van den schipper, die de beide jongens heeft meegebracht, kan ik u wel noemen. 't Is schipper Prins, een voornaam goed Katholiek koopman hier ter stede. De kosten van overtocht zijn in behoorlijk Hollandsch geld aan Prins betaald. De kinderen hadden her en der gezworven, toen een vreemdeling de jongens bij Prins aan boord bracht.”

„Geloof je dat allemaal?” vroeg de inquisiteur spottend.

„Het woord van een Hollandsch koopman is te vertrouwen,” antwoordde de prior ernstig.

„En weet gij ook of de knaap behoorlijk zijn godsdienstplichten vervult, biecht en communiceert?” vroeg de ander hatelijk. „In Rotterdam bloeien de pestifaire samenkomsten, bezoekt de knaap die?”

„Neen, dat weet ik niet, Hoogerwaarde,” viel de prior in. „Laat mij u zeggen, dat de Rotterdamsche overheid allerminst geneigd is te speuren naar ketterij. Ieder doet hier zooals hij dat goed vindt en pastoor Duyfhuys is wel de laatste om iemand aan te klagen, Hoogerwaarde. Rotterdam werkt hard!”

„Pastoor Duyfhuis is een ketter!” bulderde de monnik. „Ik vrees dat heel Rotterdam vergiftigd is.” In elk geval, hij luisterde met welgevallen naar het gevloek en geschreeuw, dat opsteeg van de Hoogstraat en het knallen der zinkroeren. „Des konings knechten hebben nu de overhand in Rotterdam en zullen de zake der religie verdedigen. Alle ketternesten zullen wij uitroeien, en die kleine jongen daar beneden zal spreken . . . Hij zal spreken . . .”

„Gij zult hem toch niet op de pijnbank laten brengen?” vroeg de prior met afgrijzen. „Een kind.”

„Wel zeker, dat zal ik!” riep de monnik met een wreeden grijns. „Ik wil weten waar er verboden samenkomsten worden gehouden, de namen der ketters, onverschillig of het Calvinisten, Lutheranen of Dooperschen zijn.”

„Dat alles zult u door de scherpe examinatie niet uit den knaap halen, Hoogeerwaarde.”

„Dat zullen wij zien, heer prior. Toeft dat broertje nog in Rotterdam?”

„Zoover ik weet ja, hij is leerling bij Zwart-Jan, den smid bij de Oostpoort.”

„Bij den rekel, die de hand dorst op te heffen tegen zijne genade Graaf Bossu? Misschien is hij dan ook reeds gevierendeeld evenals zijn baas!”

„Zwart-Jan gevierendeeld?” stamelde de prior. Hij kende den vroolijken, levenslustigen smid, wiens liedje zoo vaak tot het Achterklooster heengalmde en het smartte hem aan zijn hart.

Meteen bedacht hij zich in geen dagen den kleinen Henrick te hebben gezien. Vaag herinnerde hij zich iets van weggaloppeeren op een Spaansch paard. Maar hij zou er zich wel voor wachten dien groot-inquisiteur door één woord inlichting te geven omtrent dien knaap.

BIJ DE WATERGEUZEN.

Het was een zware dag geweest voor Henrick op zijn prachtig paardje gezeten, die tweede April 1572. Want Delfshaven en Schiedam, wel in beroering over de komst der Watergeuzen in Den Briel, waren nog Spaansch en 't kostte Henrick heel wat mooie praatjes, hem, den aardigen jongen met zijn leuke gezicht, om den argwaan der Spanjaarden te verschalken. Wat hielp, was zijn bekendheid met de boeren en handelslui, die in Rotterdam kwamen markten en dan allicht hun paarden lieten beslaan bij Zwart-Jan aan de Oostpoort. Zij hielden van den vroolijken baas, dol op paarden, die draven kon als de beste ruiter. Henrick droeg zijn boodschap, die hij mondeling aan Bossu te brengen had, zoo hij vertelde, zoo goed voor, dat de hoplui hem gaan lieten met nieuwe boodschappen belast: de piraten kruisten heen en weer in de Oude Maas tot Schiedam en Delfshaven toe. Bossu, die te Maaslandsluis lag, om Den Briel aan de piraten te ontrukken, werd gebeden ook het oog op de bedreigde rivierplaatsen Delfshaven en Schiedam te slaan. Henrick lachte in zijn vuistje toen hij het gewichtig verzoek in den rok van zijn buis stak.

De piraten kruisten in de Oude Maas. Dan den Vlaardingschen dijk op, wie weet hoe spoedig hij het oranje blanje bleu van de Watergeuzen zag uitwaaien over de rivier de Oude Maas.

De lucht welfde zich blauw en helder boven den jongen knaap, een frisch briesje deed zijn lokken golven, kleurde zijn wangen rood. Voort joeg hij, op zoek naar de Watergeuzen, tot een forsche stem midden op den dijk hem stilstaan gebod.

Een havelooze kerel sprong te voorschijn uit het riet

onder aan den dijk; het geladen musket op Henrick gericht, liep hij regelrecht op den knaap af.

„Je paard of je leven!” eischte hij kort.

Henrick dacht van het paard af te tuimelen uit blijdschap. Het koppel pistolen in den lederen gordel, de springspiets en dolk lieten geen twijfel over: die

man was een Watergeus. Hij voelde, hij zag het, geen gewone struikroover ondanks zijn landloopersplunje.

„Allebei voor den Prins!” riep hij vroolijk, terwijl hij van het paard afsprong. „Allebei voor den Prins! Vive le Geus!”

„Je bent 'n rare snuiter,” antwoordde de vagebond

wantrouwend. „Maar als je 't zegt, zal 't wel zoo zijn. Vergun me je dan even een handboei aan te leggen. Straks bij den hopman ben je weer vrij als een vogeltje.”

Henrick, onbevreesd, stak den man beide handen toe. „Knevel me maar gerust, als je me maar naar de Watergeuzen brengt. Ik ben weggereden uit Rotterdam op een paard van de Spanjaarden.”

„Dat zal je geschieden, vriendje.” Hij zette Henrick als een veertje te paard, sprong er bij en als een pijl uit den boog gelijk, want de man striemde het dier geducht, stoof hij den dijk af, dwars over het land, springend over heg en sloot. De heldere lach van Henrick toonde den man op het paard wel, dat hier geen verraad in 't spel was. Bij een kleine boerderij hield hij halt, driemaal klopte hij met de vlakke hand op de gesloten deur, die direct werd geopend.

In den stal staarden vier ruwe, verweerde gezichten de binnenkomenden aan, het paardje aan de hand van den Watergeus trilde, vermoeid van den dollen rit.

„Ik 'breng met het verlangde paard een jongen, die naar de Watergeuzen wil,” sprak de man, Henrick naar voren duwend. „Hopman, hier is 't paard. 'n Mooie Andalusiër.”

„Geef het dier eten en . . . .” hier daalde zijn grove stem tot een fluisteren, onhoorbaar voor Henrick.

„Ja, hopman.”

Nu begon een kruisverhoor voor Henrick, dat toch den jongen geen oogenblik de kluts deed kwijtraken. Met een oolijke tinteling in zijn oogen vertelde hij van Rotterdam, wier Vroedschap de Watergeuzen er uit wilde houden, zijn felle begeerte om weg te komen, zijn vlucht op het paard.

„Dus je bent in de omstreken van Rotterdam door en door bekend?” vroeg de Geuzenaanvoerder.

„Als in mijn eigen bed, hopman.”

De mannen lachten. „Welaan jongen, jij kunt voor

gids dienen. Ik vertrouw je, doch reken er op, dat, zoodra ik ook even maar twijfel aan je oprechtheid, hier, dit je deel is!" De hopman haalde een dun sterk touw uit den zak dat hij in een lus om Henrick's hoofd wierp.

Henrick lachte alweer.

„Je bengelt aan den eersten den besten boom!"

„Tot uw dienst, hopman."

De Watergeuzen keken goedkeurend naar den vroolijken jongen. Zij vormden een zonderling troepje, dat de wonderlijkste kleeding droeg. Een fijn laken wambuis van den rijken poorter, met een grof saaien broek van den huisman, 'n fluweelen mantel en korte broek der rijke lieden bij een bombazijnen buis. Enkel en droegen zelfs vrouwenhuiken of fijn geplooid Spaansche kragen. Zij kleedden zich blijkbaar met 'tgeen zij in handen kregen bij roof en overval, want ieders gewaad toonde bloed- en slijkvlekken. Op aller aangezichten lag ruwheid en verharding. De oogen gloeiden als verborgen vuur, de rimpels en plooiën in de verteerde gezichten spraken van verdriet, wraak en ellende. De Watergeuzen vormden een groep voor een kind om doodsbenauwd te worden. Doch Henrick voelde zich geen oogenblik bevreesd. De Hopman had zijn handboei afgenomen. Henrick, dorstig en hongerig, dronk van het bier en at van de sneden tarwebrood, dat, flink beboterd en met kaas belegd, beter smaakte dan zoete-koek. Nog onder het eten stond de Hopman met den Watergeus, die Henrick had aangehouden, op. Even later draafde de laatste weg in de richting van den dijk.

Daarna moest Henrick vertellen en de mannen lachten schaterend over zijn vlucht op het paard van den Spanjaard. „'t Beestje is geknipt voor den tocht van Jan onversaagd," riepen zij vroolijk.

„Vertel ons nu eens waarom ge naar de Watergeuzen wildet?" vroeg de hopman der Watergeuzen.

„Om mijn vader te zoeken,” en nu fonkelden de oogen van den knaap vol strijdlust, „om mijn moeder te wreken!”

„Hoezee, hoezee,” schreeuwden de mannen goedkeurend.

„Moeder werd verdronken in een zak, verraden door een monnik, o, mijn handen jeuken om dien onverlaat te pakken te krijgen.”

„We snijden hem neus en ooren af en dan moet hij (de Hostiekas is aan den mast gespijkerd) officieren ¹⁾ en vriend Melis ²⁾ aan ons voorstellen. Daarna kust hij den bodem der zee.”

Wat vriend Melis beduidde begreep Henrick niet. Doch dat „kussen van den bodem der zee” viel zeer in den smaak van den jongen. Had de wreedaard zijn moeder ook niet doen verdrinken in 't wilde water?

„Eerst kielhalen we dien paap,” riep Cornelis Dolsock, een kerel als een boom, die leunend op zijn springspies ten venster uitkeek.

„Eerst zijn baatje uittrekken,” oordeelde „Claes al verdobbel”.

„Driemaal voor de ra laten dansen,” vond dorstige Pier uit.

De jool over het toekomstige lot van den nog te grijpen monnik klonk op, de bierkroes ging rond en de boerenvrouw, met het „Vive le Geus” op de lippen, kwam alweer aandragen met een bak vol brood en boter en kaas, haar kleine schuur en geringen stal had zij ter welkome schuilplaats der Watergeuzen gesteld. Was het niet alles wat de Spanjaarden hadden overgelaten van de groote boerenhoeve, die nu verbrand en geplunderd in puin lag achter den dijk?

Nog aten en zongen en lachten zij, toen een scherp gefluit hen allen deed opspringen. In één oogwenk

¹⁾ De mis voorlezen.

²⁾ De Watergeuzen noemden de heilige ouwel, die de Roomschen als het lichaam van Christus aanbidden, spottend „vriend Mells”.

grepen zij buks en stormkap en spies, in weinige minuten stormden zij naar buiten den dijk op. Henrick tusschen hen in. Daar in het riet lag een ranke boot, dobberend op het water. Een man bij den mast met een breedgeranden hoed, waarop j'n roode veder wapperde, zwaaide bevelend zijn glinsterend zwaard. De Watergeuzen moesten aan boord.

Wat gaven zij er om te baden door de modder,

tusschen het pas opkomende riet, of te zwemmen als een eend?

Maar zwemmen bleek niet noodig. In een wip stond heel de bende aan boord; de krijgstuicht bleek ondanks al de ruwe zelfstandigheid der Watergeuzen uitstekend te zijn. Zie, nu stak de boot af naar het midden der rivier, voortgeduwd van den kant door het stevige manvolk, de wind blies in de pas geheschen zeilen. Het ging langs Zwartewaal op Den Briel aan.

VADER EN ZOON.

Dat was een leventje voor Henrick op het frissche water tusschen de levendige, ruwe, wonderlijk goddelooze, vloekende en toch weer vrome Watergeuzen. Makkelijk had hij 't niet. Hij moest den kok helpen, in den mast klimmen, soms op gevaar van uit de ra te vallen de zeilen vastmaken, zwaarden poetsen, touw knopen en honderd werkjes verrichten, die de stoere Watergeuzen graag uit handen gaven. Maar hij zag Den Briel, de pas door de Watergeuzen genomen stad, hij hoorde den wind fluiten in de zeilen, deed mee aan het berooven der Rotterdamsche zoetelaars, die op hun schepen vol proviand naar Bossu wilden heenvaren, hij zag de lont steken in de schepen die Bossu in de Bornisse, het breede water langs Voorne, had achtergelaten. De roode haan kraaide met groot geweld van de knetterende schepen. Hij had de polders zien overstroomen door de kloeke daad van Meeuwiszoon, die de Nieuwlandsche sluis openhakte. Henrick voer mee naar Delfshaven en nam met de Watergeuzen juichend bezit van de haven, waarop de stad Delft zoo trotsch was.

Delfshaven, hoevelen kenden daar den aardigen smidsjongen, nu een jonge Watergeus geworden.

Henrick voelde zich vrij en in zijn element, zou zich heelemaal gelukkig hebben geweten, indien het verlangen naar zijn broertje zijn hart telkens niet met onrust vervulde. Want de Spaanschen hadden Rotterdam bezet, ondanks het verzet der burgerij.

Vluchtelingen uit Rotterdam vertelden van het bloedbad, aangericht in Rotterdam: driehonderd menschen waren verslagen. Burgemeester De Roos was gruwelijk mishandeld in het vuile slootwater geworpen; de zijden kousen hadden de roovers van zijn beenen gerukt, den

ring van zijn vinger gestolen. Zwart-Jan vond een gruwelijken dood, uiteengerukt door Spaansche paarden; bakker Dominicus, getroffen door den slag van een zinkroer, viel neer op de straat en werd vertreden. Acht en veertig lijken werden er naar het kerkhof gedragen onder toezicht van Baljuw Van de Meersche, opdat ieder zijn gevallen familielid zou weghalen. De smidsgezellen van Zwart-Jan, Govert, Rijk en Jacob, waren er ook bij en die goeie Huib, de portier van de Schiedamsche poort met zijn zoontje, met wien Henrick vaak wandelde of bok-bok-sta-vast speelde of stuitte, werd louter uit moedwil doodgeslagen.

„Laten zij moorden!” riep dorstige Pier woedend, „wij hebben onze dierbaren zien wiegelen aan wipgalg of worgpaal of zien martelen in de vlammen, geen pardon voor de Spaansche beulen. Tien- en tienmaal verdubbeld zullen wij hen doen boeten voor alles wat zij ons misdeden.”

„Pas maar op dat onze scheepsprediker het niet hoort,” waarschuwde Mathijs de verdobbelde. „Hij toeft misschien op het schip van Barthold Entes. Wee ons, indien zijn dienst zich ook tot ons uitstrekt.”

Henrick verkeerde nu reeds acht dagen onder de Watergeuzen. Delfshaven en Schiedam kwamen in hun bezit. In de Paaschdagen hadden werkelijk onder het verbitterde, woeste volk nog Paaschliederen weerklonken, en toch ontmoette hij den prediker niet, op 's Prinsen bevel mee varende op de vloot der Watergeuzen.

De eenvoudige reden was, dat de scheepsprediker met een wond aan zijn been, die hem het loopen belette, in Den Briel was achtergebleven op het schip van Lumey van der Marck.

Niettemin werden de godsdienst oefeningen niet verzuimd. Ieder hopman las 's morgens uit „Godes heylic Woord” voor iemand eten of drinken mocht. Een schelling boete stond op het verzuim der Bijbellezing.

een schelling door sommigen gaarne betaald. Geld genoeg van de plunderingen der kloosters en bedehuizen. De Geuzen dobbelden om een zilver of goud heiligenbeeld of de sieraden der heiligen.

Tot echt vechten was het in deze acht dagen nog niet gekomen. Henrick zou zelfs nu in dezen schrikkelijken nacht tusschen 9 en 10 April geen strijd aanschouwen. Want aan den avond van 9 April ontving de kapitein der boot, waarop Henrick toefde, order Schiedam haastig te verlaten en zich weer bij de vloot in Den Briel te voegen. Nauwelijks tot Vlaardingen heengevaren of de rook van brandende huizen verhief zich ten hemel in de richting van Delfshaven. Als brieschende tijgers vielen de Spanjaarden uit Rotterdam en Delfshaven en richtten met moorden en branden de gruwelijkste wreedheden aan. Wat hielp het of de kapitein haastiglijk bevel tot terugkeeren gaf, Delfshaven bleek niet meer te redden uit Spaansche klauwen, er viel niets anders te doen dan de zwemmende en vluchtende Watergeuzen op te pikken en tot Den Briel heen te varen.

Het was laat in den avond toen het schip de Brielsche haven invoer. Henrick wist er niets van, op bevel van den kapitein moest de jongen ter kooi, doch 's morgens vroeg wachtte hem eene verrassing.

De vroolijke tonen van het Wilhelmus deden hem ontwaken, hij sprong uit zijn kooi, schoot broek en buis aan, boog, zooals hij gewoon was, zijn knieën in een kort gebed tot God, toen spoedde hij zich naar het dek, waar ieder zijn werk reeds had hervat. Verwonderd keek hij naar de mastenrijen in het haventje en het admiraalsschip met de Geuzenvlag in top.

Juist stak hij zijn hoofd boven het dek of daar klonk een sein van het admiraalsschip. Iedere Watergeus kende het: kerkwimpel hijschen. Op alle schepen steeg schielijk een puntig vlaggetje omhoog, het teeken dat de bemanning zou overgaan op het admiraalsschip ter alge-

meenen bedestond. De scheepsklokken luiden met gedempten klank. Ieder zet rustig zijn werk neer, het wapen dat hij poetst of het mes dat hij slijpt of het touw dat hij knoopt. Een schelle schippersfluit snerpt door de ochtendlucht, binnen tien minuten neemt de godsdienstoefening een aanvang. De Watergeuzen vragen niet naar de oorzaak dezer ongewone samenkomst. Op de beide Paaschdagen sprak het vanzelf, nu ordonneert de vlootvoogd den bidstond.

Wat er aan de hand is? Straks zullen zij het vernemen. Jan van Kuyk heeft met de burgerij samen de Vlissingsche bezetting ter poorte uitgedreven en nu berichtte een renbode, dat Spaansche schepen naderden om de stad voor den Spaanschen koning te hernemen. Jan van Kuyk was gekomen tot Den Briel, om van daar eenig volk naar Vlissingen te doen overschepen. De Watergeuzen vooraan, doch verder wie lust voelde mocht meegaan, gewapend of ongewapend, al waren de lieden gekleed in monnikshabijten of vrouwenhuiken, wapens zouden wel worden opgestommeld. Alleen, wie meeinging moest goed van wille zijn, dienende den Heere en den Prins.

Met de anderen verlaat ook Henrick het schip en klautert tegen de valreep van het admiraalsschip op. Daar treft hem een aanblik, die zijn oog verstarren en zijn handen beven doet. Op het halfdek is een kring geformeerd, de mutsen zijn van de hoofden der Watergeuzen genomen, de ruwe, behaarde gezichten komen nog scherper uit in de morgenzon. Doch het zijn niet hun havelooze, ongekamde, ongeschoren tronies, noch hun van zeewater doorpekeldde kleeren, met bloed en teer besmeurd, die zijn ontroering wekken. Niet het vreemde, opvallende feit, dat die verweerde bruine handen een liedboek vasthouden, doet Henrick staren in felle, stomme verwondering. Maar de ziekentrouster, de predikant vraagt zijn aandacht, tot hem trekt zijn

bewogen ziel. Want die magere, bleeke man in dat zwart-laken wambuis met witten kraag is immers zijn vader, zijn vader!

De predikant ziet hem niet, met zijn klare, heldere stem leest hij reeds Psalm 1 : 4:

God kent den weg van des vromen gemoed,
Hij droegt zorg voor hen en voor haar goed,
Dies zullen zij welgelukzalig wezen.

Henrick houdt het niet langer uit. Hij droomt niet. 't Is volle werkelijkheid. Daar staat vader, wiens aanzicht hij in geen drie jaren zag.

„Vader, vader!” Met dien wilden kreet, vol kinderlijke liefde en warm verlangen, stort hij zich midden in den kring naast de teerton, die vader tot kathedr dient.
„Vader, vader, hier is Henrick uw zoon!”

VI.

VEREENIGD.

Vijftien lange weken hebben de Spanjaarden huis gehouden in het gemartelde Rotterdam. Vijftien weken van hard werken, honger en ellende kropen voorbij.

Bossu zelf was al heel spoedig uit Rotterdam vertrokken, doch liet Alva's zoon achter, kolonel Don Fernando, die regeerde met straffe hand. De soldaten, ingekwartierd in burgergezinnen, eischten het laatste brood, zelfs van de hongerige kinderen. Nadat zij hun woede gekoeld hadden aan de weerlooze burgerij, werden man en vrouw geprest tot slavendienst. Dag aan dag kon men de poorters zien sjuwen en zwoegen om op bevel van Alva's zoon de koopvaardijvaarders in oorlogs-

schepen te veranderen. Een gansche vloot moest worden gereed gemaakt om de Watergeuzen te bestrijden. Galeien werden met bijzondere zorg afgewerkt en de roeiers, benoodigd om de vaartuigen voort te krijgen, moesten mee of zij wilden of niet.

De torenwachter op de St. Laurens keek iederen dag met arendsoogen de Maas af of er piraten te ontdekken waren, de wachten werden verdubbeld aan de poorten.

Wel kwam de vloot, eenmaal uitgevaren, met de kous op den kop terug, doch de toestand in Rotterdam werd er niet beter door, honger grijsde de bewoners der nijvere werkstad aan. De handel stond stil. De omliggende steden van Rotterdam hielden hare poorten voor den Spanjaard gesloten, doch voerden ook niets uit naar de stad aan de Maeze met zijn zeven duizend inwoners, behalve het groote Lombardische regiment.

Geen wonder dat de ergernis en de verbittering der Rotterdammers tegen de Vroedschap en Alva's zoon klom. Was dat Spaansche ontuig pas na het vreeselijke bloedbad nog niet rijkelijk door de regeering onthaald en getraceerd? En nu heerschte de honger, schreeuwden de kinderen om brood.

Wat was er veel gebeurd in die vijftien weken! Heel Holland had zich voor den Prins van Oranje verklaard. De Staten benoemden den Prins als den wettigen Stadhouder des Konings. In Dordt werd de groote Statenvergadering gehouden. Door Holland en Zeeland en al de vrijverklaarde deelen en over het platteland galmde het Oranje, blanje, bleu. Leve de Prins, vive le Geus. Maar in Rotterdam kneep het volk de handen in wanhoop samen. Hoe zou er ooit uitkomst komen van het Spaansche geweld? In de stilte klommen de gebeden der Prinsgezinden op tot God. De Roomsche eeredienst was in volle glorie hersteld. Spaansche inquisiteurs gingen de gangen der poorters na, wie niet eerbiedig boog voor het heilige als het werd heenge-

dragen tot zieken en stervenden, werd beboet of gevangen gezet.

Wie leed er echter meer dan de kleine, bleeke bakkersjongen Johannes in het vunzige gevangenhok?

Keer op keer was hij voor den inquisiteur geroepen en ondervraagd en bedreigd met scherpe executie. Eens zelfs werden de marteltuigen hem getoond, moest hij het aanzien hoe een man, van verraad beschuldigd, werd uitgerekt op de pijnbank, de duimschroeven aangezet en de voeten geblakerd.

Johannes wist niet, dat de Vroedschap zich ten uiterste verzet had tegen marteling van den jongen knaap, uit wiens mond de inquisiteur wilde vernemen waar zijn vader kon zijn heengevlucht, waar in het verbeurdverklarde ouderhuis de Bijbels en verboden geschriften verstopt lagen.

In het eerst bezorgde de deurwachter hem telkens nog stillekens een bolle broods om den knaap voor fel hongerlijden te bewaren, doch naarmate het brood in de stad schaarscher werd, krompen de stukskens in, zoodat Johannes leven moest van de schamele bete, hem door den inquisiteur toegestaan.

Johannes was zwak geworden in die vijftien weken door te weinig voedsel en lucht, gebrek aan lichaamsbeweging en den doorgestanen angst.

Telkens schrikte hij op van het vuile stroo in zijn kerker, wanneer hij het knarsen van den sleutel hoorde. Kwam de portier hem weer halen om ondervraagd te worden door dien vreeselijken mensch?

In het eerst had Johannes in wilde woede zijn vuisten gebald tegen den verrader, die hem zoo afschuwelijk lang gevangen hield. Gedurende de lange dagen en nachten, waarin hij lag te peinzen en te bidden, daalde er vrede en verzoeningsgezindheid in zijn hart. Lezen kon hij niet; zelfs al had hij lectuur gekregen, zou hij toch in deze donkerheid de letters niet onderscheiden

hebben. Maar Johannes hoorde in zijn ouderhuis en bij bakker Dominicus zoo vaak den Bijbel lezen, dat hij heele hoofdstukken uit zijn hoofd kende. Vooral de geboorte en de lijdensgeschiedenis van Christus trok Johannes aan. In zijn geest herdacht hij de bloedige folteringen en de vreeselijke vernedering van den Heiland, en dat lijden leerde hij geloovig aanvaarden als geschied ook voor zijne zonden.

Johannes wilde net als de Heiland tot Johannes zeide, hem volgen waarheen hij eigenlijk niet wilde; zijn vijand liefhebbend en biddend voor degenen die hem haatten.

De portier vertelde Johannes hoe pastoor Duyfhuis had moeten wegvluchten uit de stad met zijn oudste zontje, het aardige kereltje dat Johannes zoo goed kende. Van schippers, die op Keulen voeren, hoorde de portier, dat Duyfhuis in ballingschap en armoë rondzwierf. „Ik ben het dus niet alleen die lijdt om de zaak van Christus,” dacht Johannes dan treurig.

Van den portier vernam Johannes nog meer droevig nieuws. Dominicus, zijn meester, was doodgeslagen door de kolf van een musket, Zwart-Jan gevierendeeld, driehonderd menschen vermoord, vele meisjes en vrouwen in ellende en rouw. Vrouw Dominicus en vrouw Jan woonden nu bijeen in de bakkerij. De smidse van Zwart-Jan, heel het huis was verbeurd verklaard, omdat Zwart-Jan tegen den wettigen overheer Bossu was opgestaan.

De drie knechten van Zwart-Jan lagen ook reeds verslagen op het kerkhof in ongewijde aarde, omdat zij op straat neergestooten, de Heilige Sacramenten niet konden ontvangen.

Johannes hoorde dit alles aan vol schrik en ontzetting, doch hoeveel hij ook vernam, achter één ding kon hij nooit komen. Waar zou zijn broertje Henrick toeven, viel ook hij in of buiten Rotterdam door het Spaansche geweld?

Zij waren moedig en krachtig, die Spanjaarden. Toog er niet een driehonderdtal, ten einde raad, omdat alle toevoer van koren afgesneden was, uit Rotterdam over Delft en den Haag—Scheveningen langs het strand tot Haarlem heen om broodgraan te halen? Zij kwamen heelhuids terug van dien verren tocht, zij hadden Roobol geslagen, brachten hem gevangen mede.

De portier sloot dien Watergeus in het kot bij

Johannes en sinds dat oogenblik had Johannes een vriend gevonden, ruw en ongepolijst, maar goedmoedig en vaderlijk. Meer nog wat Roobol hem vertelde deed zijn hart van vreugde bonzen. Hij hoorde niet alleen van de kloeke verrichtingen der Watergeuzen, van het omgaan van Viissingen, Middelburg en Veere voor den Prins, van den voortgang die de zaak der vrijheid maakte in Holland, maar Roobol vertelde Johannes van zijn vader, zijn vader!

Op bevel van den Prins moest iedere Watergeuzenvloot een aalmoezenier, een prediker, aan boord hebben. Op de vloot van Lumey van der Marck diende de Antwerpsche bijbelverspreider en prediker des Woords, Johannes de Vlaming! Zijn vader, zijn vader! O, iederen dag rees het gebed van Johannes op ten hemel, de vurige bede: O, Heere, schenk mij mijn vader, schenk mij de vrijheid terug.

Zoo werd het Zondag 22 Juli 1572. Vijftien lange weken had Johannes iederen dag hoog boven zijn kerker aan de Achterkloosterzijde de voetstappen der marcheerende soldaten hooren dreunen. Thans op dezen gedenkwaardigen Zondag, leek het wel of er aan het stappen en marcheeren geen eind zou komen. Van uit de verte vernam het tweetal een drukte en geroep, ongewoon op den stillen Zondagmorgen. Ook in het Predikheerenklooster leek alles in beweging te zijn. Er werd geroepen, gedraafd, met kisten gesjouwd, zelfs de portier, die anders klokke acht het schamele voedsel bracht, bleef weg. De St. Laurens had reeds negen geslagen en nog verscheen de portier niet met water en brood, dat zij beiden zoo zeer behoefden.

Daar draait eindelijk de sleutel in het slot en de goede cipier staat voor hen met een gezicht rood van vermoeidheid en inspanning. Hij zette de kruik water en het bord met de weinige brokken brood neer op de houten bank, die hen voor tafel en zitplaats diende en leunde tegen den vochtigen muur. De deur bleef wijd open. Roobol keek er naar met den begeerigen blik van een roofdier, dat wegspringen wil.

„Ik breng u goede tijding,” sprak de deurwachter bewogen. „Het Lombardische regiment trekt nog dezen dag af. Alva heeft zijn soldaten noodig in het Zuiden. Prins Lodewijk van Nassau heeft Bergen ingenomen en de Prins van Oranje is in aantocht met een groot leger.”

Johannes sprong zoo hoog op in den lagen kelderkerker, dat zijn hoofd tegen de zoldering bonsde.

„Dus wij komen vrij! We komen vrij!” jubelde hij.

„Ja, mijn jongen. Waarschijnlijk wel. Al de Spaanschgezinde Vroedschapsleden hebben bevel ontvangen de stad ten schielijkste te verlaten en de Spaanschgezinde burgerij zal zeker volgen. De predikheeren verlaten het klooster reeds dezen dag; gisteravond zijn er een heele schaar geestelijken vertrokken.”

„Kunt gij er ons niet nu reeds uitlaten?” vroeg Johannes dringend. „De inquisiteur, die mij gevangen hield, zal nu ook wel heen gaan.”

„Hij gaat niet heen of hij neemt jou mee, kettersche schavuit!” klonk opeens een harde felle stem en in de schemering onderscheidde het drietal tot hun grooten schrik niemand minder dan Johannes' wreeden vervolger.

Doch met de lenigheid en de snelheid van een kat was Roobol opgesprongen en stortte hij zich op den geen aanval vermoedenden priester.

„Vlucht, Johannes, vlucht!” riep Roobol, terwijl hij den monnik met een ijzeren greep bij de keel hield. „Ik reken af met dezen schurk. O, paep, fameus, behoed uw neus.”

Een oogenblik weifelde Johannes. De cipier zag het gevecht aan zonder een vinger tot hulp te verroeren. Zelf goed Roomsch haatte hij toch als ieder echt Rotterdammer godsdienstvervolging en dwang. Die twee moesten het zelf maar uitmaken. Beiden bezaten geen andere wapens dan hun knuisten. De prior boven stond gereed de stad te verlaten en bovendien, indien de vrees voor den monnik den prior niet weerhouden had, liep Johannes reeds lang op vrije beenen. Het zachte kreunen van den onderliggenden monnik, dien Roobol de knie op de borst had gezet en wiens strot bijna toegeknepen werd, bewees, dat de andere niet lang meer leven zou met dien greep van staal om de keel.

„Roobol,” bad de jongen opeens, „laat dien man vrij uitgaan. Wij mogen ook los. Zoo wil de Heere het. We moeten goed voor kwaad vergelden.”

„Wat goed voor kwaad!” riep Roobol toornig. „Daar.”

De greep van zijn vinger werd nog vaster, even reutelde de monnik nog. Toen vielen de spartelende armen en beenen neer met doffen smak. 't Was uit.

De cipier had zich reeds lang verwijderd. Boven op de trap hoorden zij hem gaan.

„Kom mee, Johannes, kom mee!” Roobol trok den jongen weg van het stille monnikenlichaam.

„Het is een moord, Roobol!” sprak de jongen met afgrijzen.

„Och lammetje, een moord! Je hebt nog geen bloed gezien zooals ik, kereltje. Je hebt niet gezien hoe dat papentuig de ketters liet dansen in het vuur, martelde op de vileinste manier.”

„Ik heb mijn moeder zien weghalen, Roobol!”

„Dood dan aan den verrader!” riep de Watergeus heftig. „Wat staan we hier te treuzelen over een valschen paap, terwijl de vrijheid buiten ligt. Kom mee, Johannes. Wij grendelen de deur, dan heeft hij een prachtigen grafkelder.”

„Niet voordat we den verrader naar boven hebben gezeuld, Roobol,” antwoordde Johannes standvastig. „Denk aan Jezus, die als Hij gescholden werd niet wedschold en als Hij leed niet dreigde. 't Kon zijn dat hij nog leefde, dan zou hij hier in het verlaten klooster een gruwelijken dood sterven.”

„Je kunt doen wat je wilt, dwaas, ik kies de vrijheid. Hoeveel kostelijke kinderen Gods heeft deze paap reeds vermoord?”

Weg stapte Roobol de hooge trap op, Johannes alleen latend met zijn bitteren vijand. Hol klonken de voetstappen op de trap. Johannes luisterde gespannen,

geen geluid verder dan Roobol's snelle treden door de gang. Een zware deurslag, stilte. Zekerlijk, Roobol genoot van zijn vrijheid....

Johannes knielde neer bij den monnik. Zoover hij zien kon in 't schemerlicht, was de man niet dood, alleen bewusteloos.

„Ik moet hulp halen,” sprak hij hardop. „Den cipier of zelfs als 't moet den prior.”

Johannes wilde de trap op hollen, in een plotselingen angst, die hem de keel toesnoerde. Doch zijn voeten en beenen, in vijftien weken bijna niet gebruikt, weigerden den dienst voor een snellen loop.

Stapje voor stapje klom hij naar boven, duizelig en moe, en in dat langzame klimmen merkte hij welk een doodelijke stilte er heerschte in het grootē klooster.

Boven gekomen richtte hij zijn schreden eerst naar het keukendepartement. Overal de sporen van een haastige vlucht; de kolen vuur glommen nog in het gemetselde fornuis, een roodkoperen ketel blies stoom uit op het ijzeren turfkomfoor, een bord warme broodsoep lokte op tafel den hongerigen Johannes, die toch

geen lust om te eten voelde. Nog jongen, nog kind eigenlijk, boezemde de aanwezigheid van dien bewustelooze beneden en de verlatenheid boven hem angst in.

Langzaam strompelde hij weer een trap op. 't Ging nu beter. Hij bevond zich in de lange marmeren gang, die naar de eiken voordeur voerde. De gebeeldhouwde trap, die hij zoovele malen opging om voor zijn vervolgzieken inquisiteur te komen, leidde naar boven. Ook daar geen geluid. Overal in de prachtig gemeubelde kamers en in de cellen der predikheeren de sporen van een overhaast vertrek. Zelfs van den deurwachter, zijn vriendelijken cipier, kreeg hij niets te zien.

Johannes riep. Zijn stem klonk hol in de kamers, met een echo door portalen en gangen.

Onder het zoeken en loopen voelde Johannes zich steviger op zijn beenen worden. Hij keerde terug tot de keuken, die uitzag op het Achterklooster.

Daar liep een deftige poorteres in zwaren rouw, de huik dicht om de leden getrokken, een kap op het hoofd ondanks de zomerhitte. Het was de burgemeestersche, vrouwe De Roos. Johannes wist van den portier, dat ook die burgervader in den strijd was gevallen, een wanhopige strijd tegen de overmacht.

Plots herinnerde de jongen zich den zegelring, dien hij altijd nog in den zak van zijn bakkersbuisje droeg, dien hij vond een oogenblik voor zijn gevangenneming. Hij behoorde burgemeester De Roos toe. In 't schemerlicht hadden Roobol en hij het kleinood nauwkeurig bekeken.

Met den ring klopte Johannes tegen het keukenvenster en de weduwe keek op, verwonderd.

„Johannes, gij hier? Leeft ge nog? Ik dacht dat ook gij verslagen waart in dien gruwelijken morgen.” Johannes kon hare woorden niet vernemen, hij begreep wat zij zeggen wilde, en wenkte dat zij om zoude

loopen, de Goudsche Wagenstraat op en terug over de Hoggstraat.

Begreep zij hem niet? Zij liep verder tot de Oostpoort toe. O, den anderen kant uit, langs de Vest, dat kon ook. In elk geval, Johannes wilde nu ook weg hier, weg uit het ledige klooster, dat scheen uitgestorven. Met moeite lichtte hij de zware klink op en opende de deur. De frissche lucht maakte hem even duizelig, het schitterende zonlicht verblindde zijn oogen. Even leunde hij tegen den muur.

Toen keek hij op en blikte in de oogen van de vrouw, die hem, vervolgd en vereenzaamd kind, als haar eigen had aangenomen, vrouw Dominicus.

Met een kreet wierp hij zich in haar armen, en waarlijk, de kloeke bakkersche, die met verstand en ijver na den dood van haar man toch de bakkerij gaande hield, schreide nu als een klein kind.

„M'n arm, klein bakkertje, m'n jongen. Wat ben je vermagerd. Wat ben ik blij dat ik je weerzie.”

Nu eerst merkte Johannes de tegenwoordigheid van nog twee andere vrouwen op, de burgemeestersche De Roos en de echtgenootte van Zwart-Jan.

„Weet ge iets van Henrick, mijn broertje, vrouw Jan?” Het was de eerste vraag van het bakkertje, waarmede hij zich tot Henrick's pleegmoeder wendde.

„Niets, niemendal, m'n jongen. Maar 't is mogelijk dat hij nog leeft. Je weet, mijn beste, brave Zwart-Jan is dood.”

„Net als mijn man,” vulde vrouwe De Roos treurig aan.

„Ik heb nog een gedachtenis voor u,” riep Johannes, schielijk tastend in den zak van zijn buisje, zwart en vuil en vies geworden in de vijftien weken gevangenschap.

„De ring, de ring van mijn lieven man!” Gretig nam de burgemeestersche 't kleinood aan, met tranen in de oogen luisterde zij naar Johannes' verhaal. Hij had gezien hoe een man dood of levend in de sloot aan

de andere zijde van den Delftschevaartdijk geworpen werd.

„En nu ga je met mij mee,” besliste de bakkersvrouw met gezag. „Johannes, ik heb je hulp hard noodig in de bakkerij. Wees jij me tot een zoon.”

De burgemeestersche verwijderde zich over de stille Hoogstraat en Johannes met de twee vrouwen ging haastig naar den Oppert. Was het wonder, dat hij den inquisiteur ginds beneden in het kelderkot voor het oogenblik gansch en al vergat? Zoo snel zijn voeten hem dragen konden liep hij mede. Bij het Stadhuis werd het drukker. Je zag wagens beladen met pakken, gezeten burgers met ongeruste gezichten zich haastend naar de poort. Het Lombardische regiment trok reeds in den vroegen morgen af. 't Leek heelemaal geen Zondag op dezen wonderlijken 22sten Juli, waarop je heeren Schepenen als gewone sjouwers met hun baggage zag zeulen om zoo spoedig zij konden ter poorte uit te komen.

Want zouden dadelijk na de ontbinding van de Statenvergadering in Dordt de Watergeuzen niet komen om de nu door de Spaansche bezetting verlaten stad in bezit te nemen voor den Prins?

Toch duurde het nog tot Woensdag 25 Juli dat Graaf Lumey van der Marck, de luitenant en kapitein-generaal van den Prins, met ruiters en voetvolk van uit Dordrecht Rotterdam binnenkwam.

Doch voor dien tijd, welk een jubel in de harten der Rotterdammers, omdat zij nu weer konden ademen in vrijheid naar lichaam en ziel!

Waar de meeste blijheid heerschte, waar het geluk straalde uit de zonnige oogen en glansde op de lachende aangezichten?

't Was in het huis van vrouw Dominicus, de bakkersche, waar Johannes zijn vader na een verwijdering van drie jaren weer mocht zien. En hij kwam

niet alleen, hij bracht Henrick mede, zijn kleinen gebruiden Watergeus, die reeds volkomen vertrouwd met het scheepsleven geworden was.

De prinsgezinde Schepenen hadden reeds Zondagmiddag een renbode tot Dordrecht afgezonden, waar de Statenvergadering nog steeds voortduurde, en daar was de tijding van het vertrek der Spanjaarden met gejuich ontvangen.

Door den gevluchten Roobol hadden Henrick en zijn vader van Johannes' gevangenschap vernomen. 't Was den vlootprediker niet alleen een eere, doch niet minder tot groote vreugde dat hij gekozen werd om met de prinsgezinde leden der Vroedschap te onderhandelen.

O, die vreugde van den beroofden vader, die nu beide zijn zonen zich zag teruggegeven door den Heere. Die dank, welke opsteeg uit de harten van de kinderen, die hun vader weer terugvonden.

Want Henrick mocht ook mede met zijn vader, het werd door Graaf Lumey van der Marck, in welks bijzonderen dienst Henrick gekomen was, goedwillig toegestaan.

Zoodra de besprekingen op het Stadhuis geëindigd waren, had de vader zich naar den Oppert begeven met Henrick om daar zijn jongen te begroeten.

Wat viel er veel te vertellen over en weer! Vader had zoover heengezworven over zeeën en in Engeland en Duitschland en Frankrijk, steeds vervolgd door de inquisitie als een gejaagd dier.

En Johannes luisterde maar, de oogen vol tranen, dankbaar en gelukkig, terwijl Henrick in wraakzucht de vuisten balde.

„O, die verrader!” brulde Henrick opeens, nadat Johannes verteld had van zijn toeven vijftien weken lang in het lage, vochtige, donkere keldergewelf. „Hij heeft zijn verdiende loon. Roobol heeft hem gewurgd, vertelde hij ons. Een veel te zachte dood. Hij moest gekielhaald of gekruisigd worden!”

Henrick's vader keek naar den jongen met treurige oogen. „Hoe lang zal het nog duren eer alle Watergeuzen leeren, dat God een God van vrede en vergiffenis is? Zijn ziel ruste in vrede, kinderen.”

„Maar de verrader is niet dood, vader!” riep opeens Johannes met blijdschap in zijn stem, „hij is niet dood, vader. Zondagmorgen gingen wij weer terug naar het Predikheerenklooster en toen deed de Prior zelf ons open. Ik schrok, wilde wegloopen, doch de Prior hield mij tegen: „Kind, ga niet heen voor je weet, dat *ik* je al die ellende niet heb aangedaan.”

„Ik kom zeggen, Eerwaarde, dat, dat . . . de verrader . . . wou ik zeggen, 'k wist er geen ander woord voor, bijna dood in den kelder ligt. Ik wou hulp roepen en . . .”

„'k Weet en begrijp alles, mijn zoon. Wij hebben den groot-inquisiteur gevonden. Wat meer is, hij heeft een boodschap voor je achtergelaten eer hij werd weggedragen in de schuit.”

„Ik weet die boodschap,” viel vrouw Dominicus haastig in. „De man had gezegd: „Vraag dien kleinen Johannes vergeving, dat kind is beter dan ik. Hij pleitte voor mijn leven terwijl ik hem zóó martelde!”

Johannes had stamelend verteld, met ontroering, doch bij vrouw Dominicus' woorden glimlachte hij.

Vader lei zegenend zijn hand op het hoofd van zijn jongsten zoon. „Ik hoop dat gij mij eens in de bediening van Gods heilig Woord moogt opvolgen, mijn kind. Strijden met vleeschelijke wapenen voor onzen geliefden Prins is goed en naar den wille des Heeren. Doch een nederig dienaar Christi te zijn, een prediker van liefde en vrede en vergeving, is naar des Apostels woord een „treffelijker werk”.

VII.

LEVE DE WATERGEUS!

Slaet opten trommele, van dirredomdeyne
Slaet opten trommele, van dirredomdoes.

Zoo zingend en roffelend trok op 25 Juli 1572 de
joelende schooljeugd over de straten en de Geuzen-
liedekens klonken met blij geschal.

Duc d' Alve mocht verdraghen niet
Den Brill op zynder neuzen,
Uit Utrecht hy doen trecken liet,
Hooft al naar myn bediet (verhaal)
Thien vaendels Spaengraerds, ziet
Om te verstoren die Geuzen!

Niet wel waren de Spangraerds ghemoet (te moede).
En Bossu bloedtgierich bevonden
Zij traden in sommige schepen onzoet
Ende meenden heel verwoet
Te wasschen haer handen in 't bloet
Dat zij in den Brielle vonden.

Liedjes van langer adem zong de schooljeugd niet.
't Was al heel mooi, dat onophoudelijk uit alle hoeken
en straten en stegen, langs alle slooten en over alle
dijken, de feestmarsch trommelde:

Slaet opten trommele, van dirredomdeyne
Slaet opten trommele, van dirredomdoes.
Slaet opten trommele, van dirredomdeyne
Vive le Geux, is nu de loes!

In de gezinnen zong het volk ernstiger liederen.
De menschen hadden in die vijftien weken zooveel

rouwtranen geschreid, honger geleden en met overmaat gearbeid, dat zelfs de rumoerige Rotterdammers er rustig door geworden waren. Ook hun lied weerklonk:

Die Spaengaert met drie belaeln
 Voor Dort zy deerlyck stonden
 En meenden in te raeken also saen
 Maar zy moesten daer buyten staen
 Die Borgers lietense niet ingaen
 Hoor al na myn vermonden.

Lof Prince, onze God altyt,
 Wilt verlossen tot desen
 Die om de waerheid zijn benydt,
 Ende u soeken met herten vlyt
 Oock die voor uwen stryt
 Wilt die behulpich wesen.

't Is wonder wat er is geschiedt
 Ik zal het melden in een liedt,
 God heeft ons door zyn groote macht
 Weer in de vrygeheit gebraght.

Lof hoogh gepresen Heer. Dyn sy alleen de eer,
 Lof zy dyn almacht groot. Die ons redde uit den noodt.
 Comt saemt dy om ons heen, gy volck van 't goede landt,
 En binden we ons aan Hem vast met een yzren band
 God zy gepresen hoog tot aan den hemelboog.

Ook in het huis van vrouw Dominicus werd God gedankt.

Wel moest er hard gewerkt worden op dien denkwaardigen Woensdagmorgen, om al het Watergeuzenvolk dat binnen zou trekken van brood te voorzien, doch dat arbeiden belette de feeststemming niet. Er was nu immers graan om te laten malen en te kneden en te bakken en het kostelijke brood zou de

gehate Spanjaarden niet meer voeden. Het diende voor het trouwe, moedige Watergeuzenvolk.

Johannes' vader en Henrick waren 's Maandags reeds teruggekeerd naar Dordt, waar de Statenvergadering nog altijd gehouden werd en de vlootprediker verslag moest uitbrengen van Rotterdams goeden wil om voor den Prins te kiezen. Ook Henrick had zijn werk in den bijzonderen dienst van Graaf Lumey van der Marck, den man, dien Henrick vreesde om zijn wreedheid en vol vereering aanhing om zijn kracht en tucht en moed.

Maar op dezen dag zouden zij terugkomen met den stoet, die Lumey vergezelde met de kloeke Watergeuzen, die straks de regeering der stad zouden overnemen. Slechts negen Schepenen zijn als Prinsgezinden in de stad overgebleven, de opengevallen plaatsen zullen door voormannen der Geuzenpartij worden bezet.

De jubelkreet klonk op uit de burgerij op dezen blijden dag. Nu ging Rotterdam weer betere tijden tegemoet. De Geuzen waren er in geslaagd de macht te krijgen over de Maas- en Scheldemonden, straks viel heel de Zuiderzee hen toe. De kooplieden konden hun schepen niet meer naar Antwerpen of Amsterdam heen zenden, zij moesten die te Rotterdam, Brielle of Vlissingen laten binnenloopen, en met de schepen kwam de handel, de bedrijvigheid, de arbeid voor de arbeidslustige Rotterdammers

Doch er waren in Rotterdam ook menschen, die niet alleen jubelden om het stoffelijk gewin en de nieuwe welvaart, die met de Watergeuzen zou binnenkomen.

Vrijheid zou er zijn. Vrijheid om God te dienen naar Zijn Woord, ongetemteerd door Spaansche tyrannen.

En daarom verdrong het volk zich om het Stadhuis, waar de Watergeuzenstoet was binnengetreten om met heeren Schepenen plechtig de stad voor den Prins te verklaren, juichte oud en jong:

Wij geuskens willen nu zingen
 In dezen Meyen tijd.
 En van vreugde opspringen
 Dat ons God ghebenedyt.
 Nu heeft ghegheven reyn,
 Synen seghen machtich,
 Daarom zullen wy eendrachtich
 Den lof gheven certeyn.

Terwijl vader met het gevolg van Graaf Lumey van der Marck in de Schepenkamer beraadslaagde, stonden de twee jongens, het smidje en het bakkertje, onder het joelende volk.

Zestien weken geleden ging Hendrik er met zijn Spaansch paardje op deze plek vandoor, thans bevond hij zich weer hier als een jonge Watergeus, omringd door de jongens uit de buurt van de Oostpoort, die Henrick met ontzag aanstaarden als het knechtje van den grooten Van der Marck.

Henrick praatte en lachte en vertelde en zong beurtelings, bewoog armen en beenen in trotschen levenslust. Johannes, nog verzwakt, veel stiller van aard, stond zijn broertje rustig aan te kijken, ofschoon zijn hart van vreugde en geluk gloeide.

Daar gaan de deuren van het Stadhuis op de hooge pui open en verschijnt Graaf Lumey van der Marck op de stoep voor het volk.

Zijn oog straalt, zijn heele gestalte drukt kracht uit en moed. Kort en bondig spreekt hij het volk toe. Rotterdam heeft zich verklaard voor den Prins van Oranje, neemt deel als Geuzenstad aan de beraadslagingen ginds in Dordrecht.

De Vroedschap legde den eed van trouw af aan den Prins, dat Rotterdams burgerij dan kieze door het Prinsenlied aan te heffen :

Wilhelmus van Nassaue,
Ben ik van Duitschen bloet,
Den vaderland getrouwe,
Blijf ik tot in den doet.

De mutsen af, het gejoel houdt op, stilte valt in. Lumey van der Marck leest door. Het prachtige Wilhelmus, waarvan het volk reeds enkele coupletten kent.

Bij vers vijf geeft de Graaf een teeken. Heel de Vroedschap is op het bordes gekomen en voor de open ramen en met een stem als een klok heft de vlootprediker aan, dra gesteund door alle Watergeuzen en heel het volk:

Myn schilt en myn betrouwen
Syt Ghy, o God, mijn Heer,
Op U soo wil ik bouwen,
Verlaat my nimmermeer, '
Dat ick doch vroom mach blyven,
U dienaar 't aller stondt,
Die tyranny verdrijven,
Die my het hert doorwondt.

Aan den avond van dezen blijden dag zitten het smidje en het bakkertje met vader aan in het feestelijke huis van vrouw Dominicus. Zij prijzen God voor de wonderen door Hem gewrocht.

De vrouw van Zwart-Jan, in rouw en ellende de vriendin van de bakkersvrouw geworden en die voor goed bij haar inwoont, ziet haar wakkeren pleegzoon, die haar man drie jaar zoo dapper hielp, vol liefde aan. Morgen vertrekt hij weer met zijn vader naar de vloot der Watergeuzen. Hij wil geen smidje meer zijn, doch als zijn vader de zee bevaren in dienst van den Prins.

Maar Johannes blijft het witte bakkertje, dat hij reeds drie jaren is. Zijn aard is kalmer, rustiger, hij heeft vrouw Dominicus lief alsof zij zijn moeder ware.

Het naderend vertrek van vader en broertje doet hem wel leed, maar hij voelt toch wel, dat noch vader noch Henrick meer in Rotterdam zou kunnen aarden. Het is vaders roeping te zee en te land het Woord des Heeren te bedienen en Henrick verlangt naar avonturen onder de wilde Watergeuzen.

Johannes blijft bij de twee weduwen en wil naarstiglijk arbeiden om straks het brood voor de vrouwen te kunnen verdienen. Vader keurt zijn voornemen goed, ook al stelt het hem te leur, dat Johannes geen prediker worden wil.

Eer vader heengaat leest hij een gedeelte van Gods Woord uit den Bijbel, die nu niet meer ter sluiks behoeft gelezen te worden.

Met de Watergeuzen kwam de vrijheid in Rotterdam!

Vader leest Psalm 91: „Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.”

Beide zontjes: het smidje en het bakkertje, de een die gaat, en de andere die blijft, brengt hij in het gebed tot den Heere.

Het is mogelijk, dat zij drieën elkaar in langen tijd of in het geheel niet meer terugzien. Vader weet niet waarheen zijn dienst hem roepen zal. Henrick weet het evenmin. Het is God, die ook hun leven bestuurt.

Nog eenmaal klimt hun gezamenlijk lied op tot den Heere en ook de vrouwen zingen met heel hun hart, als de scheidenden elkaar zegenen met het zesde vers van Psalm 91:

Hij geeft den Engelen bevel
 Zijnde tot u genegen.
 Dat ze op u steeds acht hebben wel
 In alle uwe wegen,
 Zij zullen in handen, dit is klaer
 U dragen zijn besloten
 Dat gij niet vallen sult daarnaer
 Noch u aan den steen stooten.
